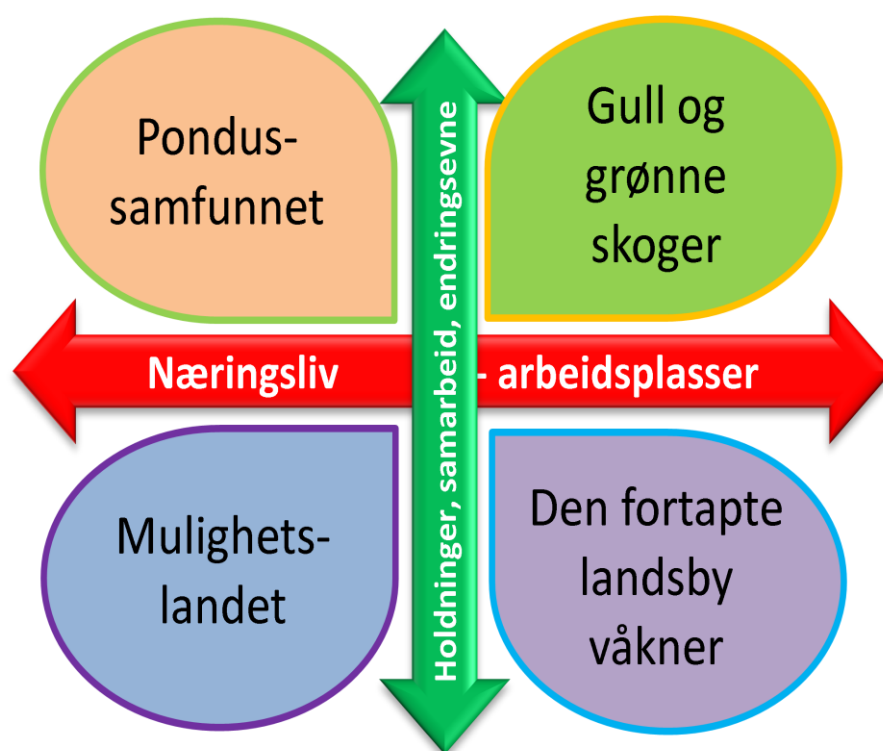

BARDUSCENARIOER 2025

19.01.2011

Scenarier for planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel 2011-2023

Scenariene med fire fremtidsbilder er en omgivelsesanalyse for hvilke drivkrefter og trender som kan påvirke utviklingen av Bardu kommune frem til 2025, og hvilke muligheter og trusler som ligger i disse bildene. Dokumentet gir en bakgrunnsinformasjon som det er viktig å ta hensyn til i planstrategi, kommuneplanprosess og konkrete planverk.

Innhold

Barduscenarier	3
Hva er scenarier og foresight?	3
Hva er Foresight?.....	3
Hva er scenarier?.....	3
Hvordan er dette relevant for kommuneplanen?.....	5
Organisering av prosjektet	5
Scenariofokus og nøkkelspørsmål	5
Scenariofokus	5
Viktige spørsmål	6
Usikre drivkrefter og grunnstruktur for scenariene	7
4 scenarier	9
Pondussamfunnet	10
Gull og grønne skoger	14
Den fortapte landsby våkner.....	19
Mulighetslandet	24
Scenariene på tvers	29
Globale trender	31
Sentralisering - Urbanisering.....	31
Energi, Klima og miljø.....	31
Økonomisk vekst	31
Eldrebølgen og pensjonsbyrden.....	32
Mangel på vann	32
Den virtuelle verden.....	33
Reiselivstrender.....	33
Trender i Troms og Bardu	34
Innbyggertall og alderssammensetning	34
Forsvarets aktiviteter	36
Jordbruk, skogbruk og reindrift.....	37
Kommunesamarbeid og næringsattraktivitet	38
Transport - fly/tog/bil.....	39

Barduscenarier

I forbindelse med Bardu kommunes arbeid med planstrategi, og utvikling av kommuneplanenes samfunnsdel for 2011-2023, har man sett på hvordan man kan imøtekomme plan- og bygningslovens intensjoner om:

- Å gjøre rede for utviklingstrekk og utfordringer til samfunnsutvikling og miljø
- Drøfte ulike strategier for å forme samfunnet, og møte fremtidens utfordringer

Kommunen ønsker å løfte blikket, se på de kreftene som former fremtiden og prøve å danne noen bilder av hva som kommer til å bli de store utfordringene.

Dette dokumentet gir også bakgrunnsinformasjon til prosessen og beskriver noen globale trender, samt innspill fra nesten 30 innbyggere, samlet inn gjennom web-undersøkelse i månedskiftet oktober/november 2010.

Dokumentet omtaler også arbeidsmåten og metodikken som ble benyttet under scenarioprosessen på workshops i november og desember 2010.

Proessen blir ledet av Eiríkur Ingolfsson og Arne Sundheim fra Faveo Prosjektledelse AS.

Hva er scenarier og foresight?

Hva er Foresight?

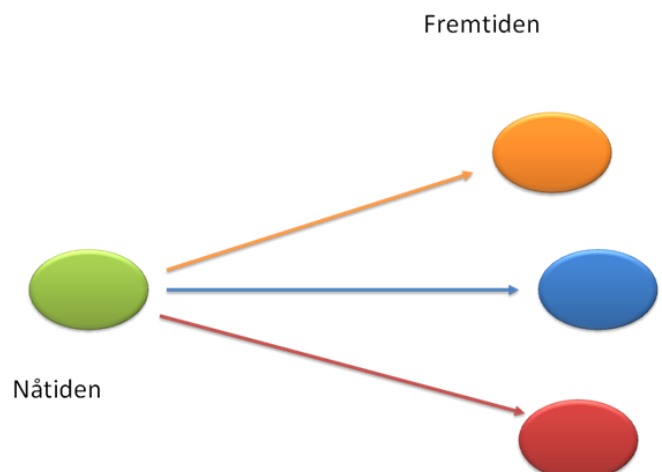
Foresight eller fremsyn er gjerne definert slik (NIBR/Forskningsrådet):

”Foresight er en styrt deltakerbasert prosess for systematisk å innhente fremtidsrelevant kunnskap og bygge visjoner på mellomlang til lang sikt der målet er å bedre dagens beslutninger og mobilisere felles handlinger.”

Dette innebærer at man legger opp til en prosess hvor de som skal bruke resultatet av prosessen (i dette tilfellet i form av utvikling og implementering av kommuneplanen) deltar i den på en eller annen måte. Det er praktiske og ressursmessige begrensninger for hvor mange som kan delta i selve arbeidsmøtene. Men gjennom bl.a. en rekke intervjuer forsøker man å invitere flest mulige interessenter til å være med i prosessen

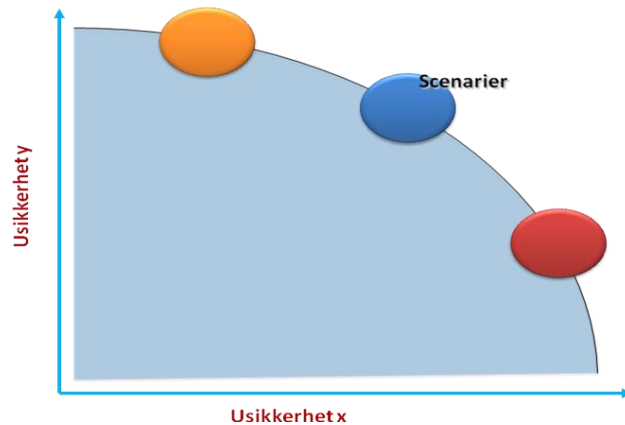
Hva er scenarier?

Vi kan si at scenarier er flere forskjellige beskrivelser av en fremtidig situasjon. Vi lager ofte våre egne bilder av fremtiden, gjerne et optimistisk og et ”worst case” – bilde. Mange tenker også som så at fremtiden verken blir utelukkende positiv eller negativ. Man lager derfor gjerne et ”gjennomsnitts-

bilde” og bruker det som et slags kart av fremtiden.

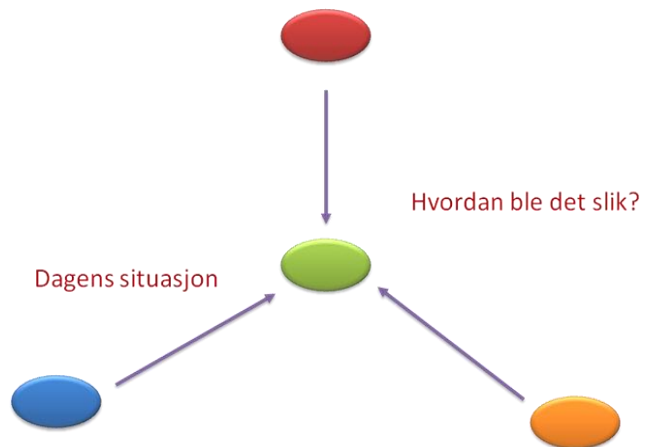
Disse mentale kartene tar gjerne utgangspunkt i det kjente og det som vi håper og tror. Veldig sjelden klarer vi å ta hensyn til det uforutsigbare, ukjent og usikre. Men det er akkurat de tingene som vi ikke kan forutse, som kan ha stor påvirkning på utviklingen. Noen kan ha store konsekvenser for oss som enkeltpersoner, organisasjon eller for samfunnet generelt.

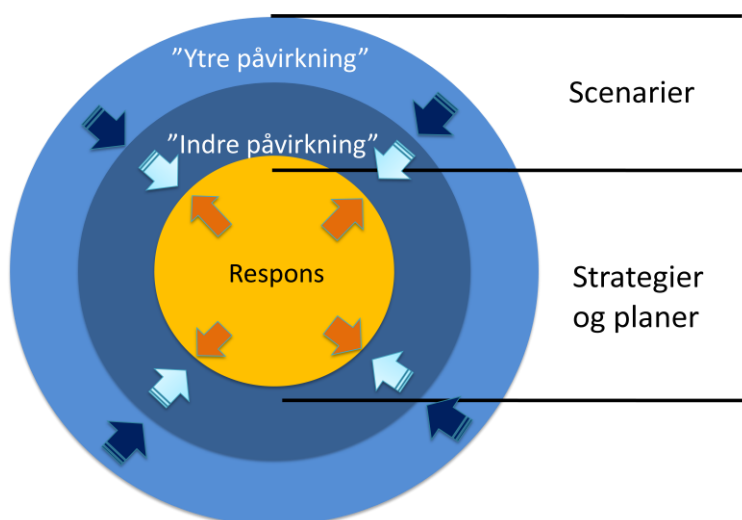
Det kan derfor være nyttig å utforske og prøve å forstå hvilke usikkerheter som kan ha størst betydning - positiv eller negativ - for utviklingen innenfor det området vi skal se på. Hva er de kritiske usikkerhetene rundt kommunens fremtid?

Gjennom en strukturert prosess forsøker vi å kartlegge disse og se hvordan verden kan tenkes å se ut i fremtiden når flere av disse usikkerheter inntreffer samtidig på en eller annen måte.

Når vi har laget flere forskjellige bilder av en tenkt fremtid må vi se om det er mulig å forestille seg at, eller hvordan det kan bli slik? På den måten får vi også en forståelse for hva som kan påvirke utviklingen på områder vi ikke har forutsett.

Det er også viktig å skille mellom scenarier og planer. Scenarier beskriver de kreftene som påvirker vår fremtid, men som vi vanligvis ikke kan påvirke. Dette bruker vi til å utforme strategier og planer om hvordan vi skal møte disse utfordringene.

Hvordan er dette relevant for kommuneplanen?

Kommuneplanens langsiktige perspektiv tilsier at det er viktig å tenke over hvilke faktorer som vil bestemme utviklingen av lokalsamfunnet de neste 10-20 årene. Hvilke krav vil dette kunne stille til planer, strategier, investeringer og disponering av areal, både med hensyn til bruk og vern? Langsiktig planlegging er nødvendig for å unngå stadige omreguleringer, men planen må samtidig ta høyde for at behovene vil kunne endre seg i løpet av 10-15 år. God planlegging møter utviklingen innenfor de langsiktige rammene ved å tenke i tide på hvilke behov som vil kunne oppstå.

Gjennom fremtidsscenariene forsøker vi å forstå trender og utviklingskrefter og å se muligheter til å påvirke samfunnsutviklingen i ønsket retning. Samtidig får vi bedre forståelse for mulige trendbrudd og endringer som vil kreve nye prioriteringer på lang sikt. Scenariene er verken plan eller spådom om fremtiden, og heller ikke en visjon. Men de skal gi bedre forståelse av en mulig utvikling, og slik underbygger de tenkingen om planer og visjoner.

Organisering av prosjektet

Prosjektorganisasjonen består av følgende personer:

Fra Bardu kommune:

Leif Erik Mikkelsen

Evy Fredly

Åse H. Michaelsen

Per Åke Heimdal

Terje Størseth

Ole Kroken

Fra Faveo Prosjektledelse AS:

Arne Sundheim

Eirikur Ingolfsson

Johnny Fløyli

Hilde Johnsen

Scenariofokus og nøkkelspørsmål

Scenariofokus

For å sikre at scenariene omtaler og gir svar på det vi ønsker, er det viktig å fokusere dem riktig. Vi er ute etter å analysere de kreftene som kan påvirke Bardu-samfunnet fremover. Vi kommer under prosessen til å stille oss spørsmålet: *"Hvordan skal aktiv samfunnsplanlegging støtte opp under en positiv utvikling for Bardu-samfunnet."*

Hva former Bardu-samfunnet i 2025?

Viktige spørsmål

Gjennom web-undersøkelse og arbeidsmøter har vi drøftet sentrale utfordringer og problemstillinger som scenariene skal hjelpe oss å forstå og å løse. Følgende spørsmål formulerer vi som viktige for scenariene å svare på:

Næringsutvikling

- Hvordan tiltrekke næringsliv til Bardu - hvordan skape arbeidsplasser?
- Hvordan få langsiktig næringsplanlegging?
- Hvordan utvikle reiselivet?

Kommunale tjenester

- Hvilke studiemuligheter vil vi ha i fremtiden?
- Hvordan blir skolestrukturen i fremtiden?
- Hvordan vil helse og omsorgstilbudet utvikles?
- Hvordan blir boligtilbudet i fremtiden?
- Har kommunen nok beredskap for å møte kriser?

Forsvaret

- Hvordan få Forsvaret til å bli - i den grad de planlegger nedskalering i nord? Vil de eventuelt bli et "samfunn i samfunnet?"
- Hvordan utnytte "tilflytterkompetansen"?

Natur

- Klarer vi å bevare naturen?
- Hvordan forvalte nasjonalparken, og utvikle de fortinn dette kan gi?

Samfunnsutvikling

- Hvordan utvikler vi Setermoen sentrum?
- Hvordan går utviklingen innen kommunikasjon, fly og jernbane, omlegging av E6?
- Hvordan skape integrering og trygghet?
- Hva skjer med kommunesammenslåing – hva med nabokommunene?

Usikre drivkrefter og grunnstruktur for scenariene

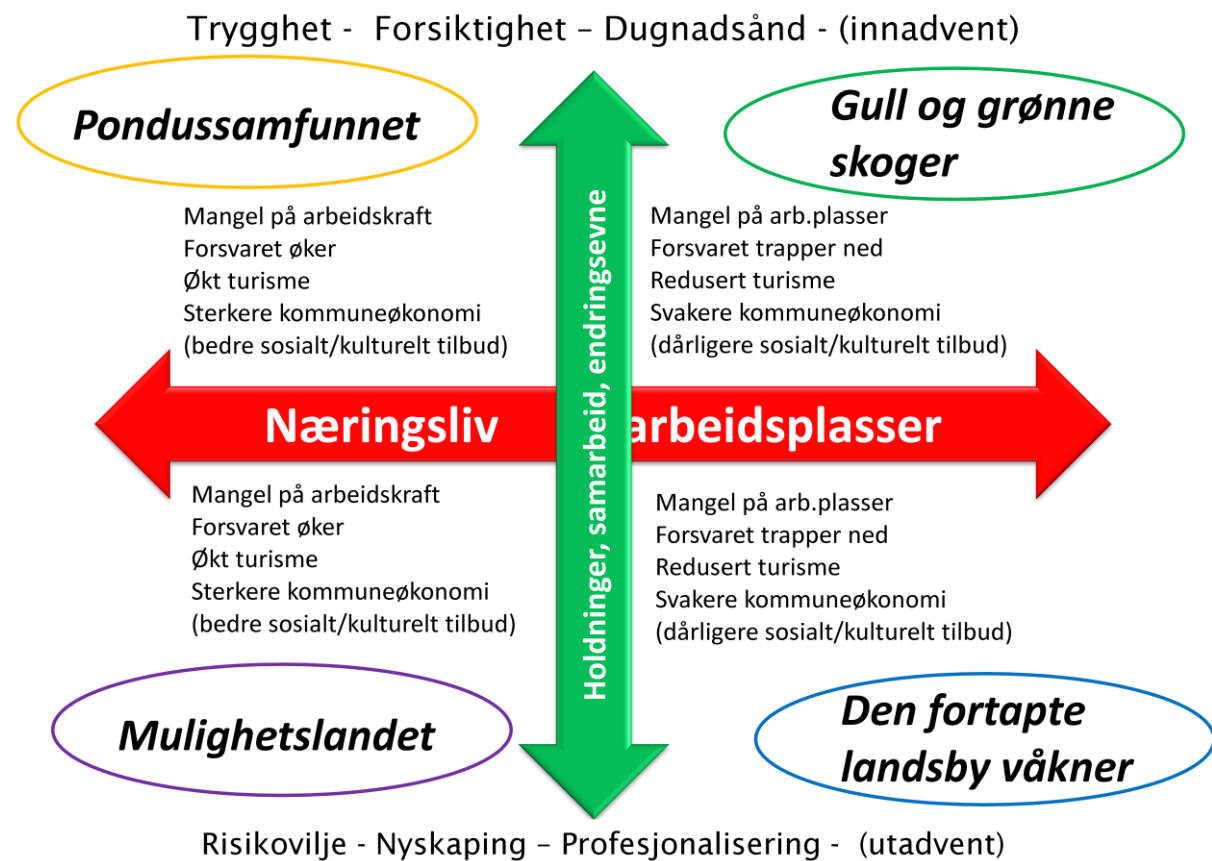
På scenarioverkstedet trakk vi frem en rekke usikre drivkrefter som vil ha sterk påvirkning på Bardusamfunnet i fremtiden. Bakerst i denne rapporten er det oversikt over en del viktige globale trender som danner bakteppe for valg av usikre drivkrefter. Gjennom avstemning ble disse valgt som de viktigste:

De to viktigste usikkerhetene (utvikling av næringslivet og holdninger og endringsevne) kan beskrives slik:

Disse to dimensjoner danner grunnstrukturen i fire scenarier:

Pondussamfunnet

Forsvaret og kraftinntektene har blitt en sovepute for Bardusamfunnet, tiltakslysten forsvinner, og etter hvert begynner samfunnet å forvitre.

Gull og grønne skoger

I motgang søker samfunnet til det kjent og trygge. Naturressursene blir enda en gang grunnlaget for Bardusamfunnet.

Den fortapte landsby våkner

Bardu møter motgangen ved å satse på nyskaping, basert på landbruket og naturen, samt mulighetene i den gode infrastruktur som forsvaret etterlater seg.

Mulighetslandet

Gjennom regionalt samarbeid og langsiktig planlegging forsøker man å utvikle næringslivet med "knoppskyting" basert på samarbeid med forsvaret.

4 scenarier for Bardusamfunnet 2025

Pondussamfunnet

Forsvaret og kraftinntektene hadde blitt en sovepute for Bardusamfunnet, tiltakslysten forsvant, og etter hvert begynte samfunnet å forvitre.

Klimaendringene hadde påvirkning på Nord-Norge og Troms. Isfri Nordøstpassasje førte til økt aktivitet, prioritering av forsvarsvirksomhet i Nord, og store investeringer i ny infrastruktur for forsvaret. Det ble bedre vekstforhold og vilkår for dyrking av mat. Utbygging av jernbane knyttet Tromsregionen tettere sammen, og skapte bedre grunnlag for utvikling av næringslivet, spesielt reiselivet.

Forsvarets virksomhet medførte store investeringer og stor etterspørsel etter arbeidskraft. Midt-Troms regionen opplevde derfor tilflytting både av nordmenn og innvandrere og sterkere påvirkning av internasjonalisering. I 2025 var innbyggertallet i Bardu steget til 8000 og økte med over 300 i året. Forsvaret hadde utviklet sin egen infrastruktur og service-tilbud mest mulig uavhengig av kommunen og lokalsamfunnet. De var i sterkere grad blitt "et samfunn i samfunnet". Ved hjelp av investorer klarte man å styrke utviklingen av reiselivet i regionen. Økt turisme skapte nye arbeidsplasser. To nye hoteller konkurrerte om turistene, og tilbudene av

"Rohkunborri Fjellstue åpnet"

Reiselivet.no 1. september 2015

Nesten 30 år etter at Toppen kafé stengte, åpnet i helga den nye fjellstua på Altevann. Økt turisme pga nasjonalparken og dertil reiselivssatsingen i Bardu, har dannet grunnlag for etablering av fjellstua. Eksterne investorer har også planer om å etablere Sportell, men har foreløpig ikke kommet i mål med reguleringsplanprosessen.

"Molund stasjon åpnet"

Nye-Troms iPad 15. juni 2025

Molund stasjon på Setermoen ble innviet i går. Den nye jernbanelinja mellom Kiruna og Tromsø har fått et nytt stoppested, som høytidelig ble åpnet av prinsesse Ingrid Alexandra. Ordføreren i Bardu, i stasjonuniform, bivånet det hele fra den flotte perrongen.

opplevelser og underholdning var variert. Bussturer, scooter-safari og helikopter-sightseeing var noen av de "mekaniserte" tilbudene som var utviklet. 3D-sportspuben var et populært samlingssted.

Det var høy aktivitet i boligbyggingen, og prisene steg kraftig. Mange innvandrere var klimaflyktninger som valgte å bosette seg utenfor sentrum. Dette gav et godt grunnlag for å opprettholde grendeskolen. Innvandringen skapte både ny giv og utfordringer. Tilbudet av restauranter og små servicebedrifter økte på bekostning av tradisjonelle Bardu-bedrifter. For det meste gikk den utviklingen greit for seg, men språkproblemer skapte en del uventede situasjoner i møtet mellom "Dølakulturen" og internasjonaliseringen.

"Bardu Bakstehus etablert"

Midt-Troms.no 20. august 2017

For å ivareta gamle tradisjoner har Bardu kommune etablert "Bakstehus" med produksjon og utsalg av lokal mat. Der er det lagt tilrette for flere småbedrifter med småskalaproduksjon av lokal mat av lokale produkter. Jønnbrødet fra Bardu falt i god smak på åpningsdagen.

Nytt kjøpesenter og godt kommunikasjonstilbud styrket Setermoen som kommune- og etter hvert regionsenter. Oppbyggingen og utviklingen av reiselivet og kjøpesenteret var i stor grad drevet av investorer fra Oslo. De hadde ikke noen spesiell tilknytning til lokalsamfunnet og bygdekulturen. Faktisk var alle nyetableringer i 2025, enten små servicebedrifter etablert av innvandrere, eller filialer fra store nasjonale og internasjonale kjeder. Næringsparken som skulle bidra til etablering av nye kompetansebedrifter måtte stenge da Forsvaret og offentlige tjenester sugde til seg alt av arbeidskraft og kompetanse. Det var også

vanskelig for gründerbedrifter å få tak i risikovillige lokale aktører. Ekstern kompetanse og næringsliv var lite opptatt av langsiktig utvikling av lokalsamfunnet. De var villige til å investere, men da de oppdaget at det var det lite behov for nyetableringer, avtok tiltakslysten.

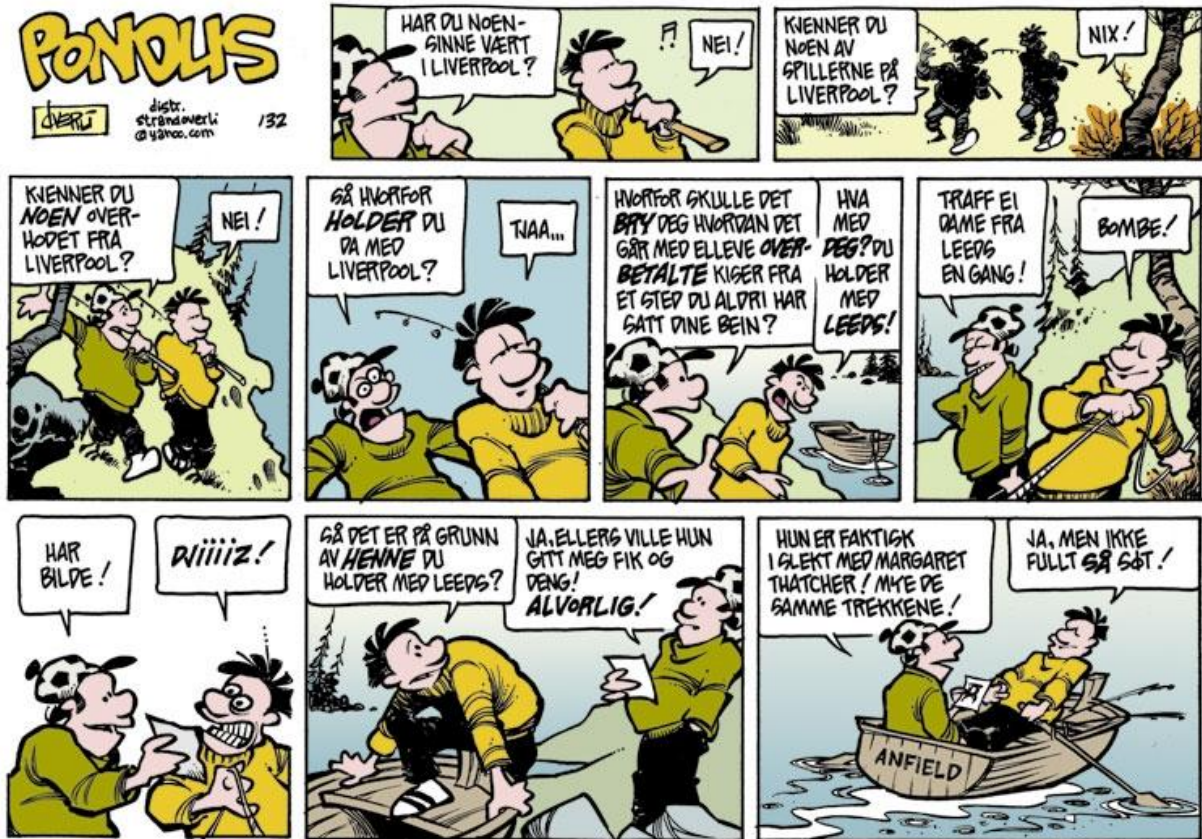
Kommunen levde godt på kraftinntekter og stadig større skatteinntekter. Men det var ikke alltid lett å konkurrere om kompetansen og arbeidskraften. Dette bidro til økt samarbeid med nabokommunene om en del tjenester, ikke minst innen skoletilbudet. Eldrebølgen viste seg også å være en større utfordring enn man hadde trodd. Til tross for høye boligpriser valgte mange å flytte til Bardu fra nabokommunene, og stadig flere yrkesaktive innflyttere "hentet" sine pensjonerte foreldre til Bardu.

Bardusamfunnet var blitt mer urbant og internasjonalt, de gamle verdier og tradisjoner var satt under stadig større press. Det ble tydeligere skiller i samfunnet mellom innfødte og innflyttede. Samhold og dugnadsånd var fortsatt sterke verdier hos Bardudølene, men integreringen med innflyttere var kun på overflaten. Gjester var velkomne med sine penger og arbeidskraft, men de innfødte Bardudølene vernet om sitt. Når endringene ble for store skapte det reaksjoner. Man forsøkte å begrense endringene gjennom kommunestyrevedtak og reguleringsplaner, men oppdaget at Forsvaret og investorene hadde stor innflytelse gjennom sine egne kanaler.

	Pondussamfunnet
Globalisering og Verdensøkonomien	Økt globalisering. Raskere og raskere svingninger i økonomien med tilnærming til felles valuta. Oppbygging av forsvaret for å bidra i internasjonale konflikter.
Nasjonaløkonomien	Forsatt god og stabil nasjonal økonomi.
Kommuneøkonomien	Enda sterkere kommuneøkonomi
Sterke verdier og holdninger	Dugnadsånd, trygghet, optimisme.
Svake verdier og holdninger	Stillstand, begrenset inkluderende samfunn.
Spesielle trekk ved scenariet	Kan vi ikke bare ha det sånn som vi har det nå - til i 2025?
Befolkning: Utvikling og sammensetning i 2025. Boform og bosettingsmønstre.	8000 innbyggere, god blanding unge/eldre. Økende bosetting, men også økt arbeidspendling. Etablering av flere bofellesskap også utenfor sentrum.
Boligtilbudet	Sterk press på boligmarkedet. Private investorer utenfra begynner å etablere seg i markedet.
Skolestruktur og utdanningstilbud	Desentralisert skolestruktur, En vgs i regionen, ingen høyskole.
Kultur og friluftsliv	Stor dugnadsvilje, det offentlige legger til rette for aktivitet. De frivillige organiserer aktivitetene, og er viktige drivere.
Næringsutvikling	Næringslivet forgubbes. Det offentlige må ta mere ansvar.
Landbruk og reindrift	Venter på erstatning utenfra av det som er bygd ned.
Næringer i vekst	Offentlige satsinger.
Næringer i krise	Økt byråkratisering. Dårlig initiativ. Det er det samme om man jobber eller blir uføretrygdet.
Kompetanse	Kompetansen flytter ut av bygda.
Samferdsel	Flyplass på Bardufoss, og Tromsbanen er realisert.
Forsvarets aktivitet	Forsvaret lever sitt eget liv uten at lokalsamfunnet evner å utnytte mulighetene. "Et samfunn i samfunnet."
Energi	Som i dag, bare vedlikehold.
Kommune og regionstruktur, sentrumsutvikling	Bardu kommune består. Tar gjerne imot innlemmelser fra nabokommuner som har store utfordringer. Sentralisering av grendeskolene, men aktive grendemiljø og bygging av desentraliserte omsorgsboliger. Større trykk på boliger i sentrum, estetikk-veilder for utviklinga av sentrum er vellykket. Etablering av nye hotell.
Fylkeskommune	Fylkeskommunen som i dag
Helse- og omsorgstilbudet	Det samme som i dag. Mangel på arbeidskraft. Klarer ikke å dekke etterspørsmål. Flere vil flytte til Bardu for at vi har et godt tilbud
Holdninger til helse	Økt fokus på helse. Røyking er blitt generelt forbudt.
Eldrebeholdningen. Hva skjer?	Eldrebeholdningen slår sterkere inn, det er for få hender i arbeid da det er mangel på arbeidstakere.
Reiselivsutvikling	Mekanisert reiseliv. Den naturbaserte turismen vil ikke øke.
Naturvern, naturressurser, nasjonalpark	Ting kommer av seg selv - Likegyldighet. Økt innflytelse av reindriftnæringa.
Lokale klimaeffekter	Liten mulighet til omstilling. Godt bomiljø (soler seg på verandaen)
Teknologi, sosiale medier	Befolkningen henger med på teknologiske utviklinga, og bruker den. Samme gjelder sosiale medier.
Underholdning	Revyene består, men det er lite nytt å gjøre narr av. Det som finnes er lagt ut på youtube.
Omsorgsteknologi	Ikke de første til å ta ny omsorgsteknologi i bruk, men vi kommer etter....

2015	2017	2019	2023	2025
Kommunevalg. -Telenor legger ned i Bardu -Rohkunborri fjellstue åpnet -Ny videregående skole i Bardu -Kommunestyret vedtar å bygge "Bakstehuset" -Isbjørn i Polar Zoo -De første klimaflyktingene kommer	Stortingsvalg. -Stortinget vedtar å bygge Tromsbanen -Hålogalandsbrua åpnet -Lokal forvaltningsenhet for natur og miljø -Bardu sportell åpnet -Bakstehuset åpnet, og produksjonsbedrift for mat etablert	Kommunevalg. -Ny forsvarsvirksomhet overføres til Bardu -Helikopterselskap for sightseeing etableres -Kraftinntektene øker kraftig	Stortingsvalg. -Ny skolestruktur vedtas -Investorer fra Oslo trekker seg ut -Ny militærleir med alt av tjenester og servicetilbud, men lukket for sivilbefolkningen	- Tromsbanen åpnes -Ny sentralisert grunnskole på Setermoen -Folketallet når 8000 innbyggere

En dag i "Pondussamfunnet" 2025

Jeg sitter hjemme i stua og planlegger resten av julehandelen. Mesteparten av gaver og det jeg trenger har jeg bestilt på nettet, og er veldig fornøyd med det. Jeg har jo sjekket ut ønskelistene til familie og venner på de sosiale nettstedene, så jeg føler meg trygg på det.

En del gaver og annet julestæsj gjenstår, så jeg kjører meg en tur til Narvik. Den nye Hålogalandsbrua gjør at kjøreturen tar under 1 time. Det er jo ikke mer enn 75 km på gode veier, og Narvik har virkelig et godt utvalg på de store kjøpesentrene. Jeg finner raskt det jeg er ute etter, og etterpå setter meg ned på en kaffebar og ser på folk. Det er mange fra Bardu her på julehandel.

På turen tilbake kommer jeg plutselig på at jeg glemte å kjøpe den tradisjonelle røde julestjerna. Domus på Setermoen er kanskje enda åpen når jeg kommer hjem? Jeg avslutter dagen med å springe inn på Domus, og der står det store flotte røde julestjerner....Det blir tradisjonell jul i år også!

Gull og grønne skoger

I motgang søker samfunnet til det kjent og trygge. Naturressursene blir enda en gang grunnlaget for Bardusamfunnet.

Etter store tap i internasjonale konflikter skjedde det en dramatisk endring i Norges forsvarspolitik, som førte til store nedtrappinger i forsvarets aktiviteter. Nord-Norge og spesielt Troms ble hardt rammet, og i 2025 var antall militære i Troms kun en fjerdedel av nivået i 2010. Innbyggertallet hadde falt til 3000 personer.

Men Bardusamfunnet ble også rammet av andre sentrale politiske beslutninger. Stadig større forskjeller i kommunenes økonomiske situasjon ble uholdbar for det likestilte Norge. Et av Stortingets tiltak for å motvirke disse forskjeller var å endre konsesjonsreglene for kraftkommunene i Norge. Dette medførte at Bardu og øvrige kraftkommuner mistet størstedelen av kraftinntektene. Forskjellene mellom kommunene i Troms ble mindre, og mye av drivkraften for samfunnsutviklingen i Midt-Troms var borte.

Utviklingen hadde store konsekvenser. Unge folk flyttet fra regionen, mens de eldre ble igjen. Sosiale forskjeller ble større en før. Store bygg av alle slag og ikke minst boliger sto tomme, og begynte å forfalle. Selv om de beste familieboligene ble solgt til lokalbefolkningen, sto store eiendommer tomme og uten tilsyn. Troms fikk sine spøkelsesbyer slik som Finnmarkskysten har opplevd..

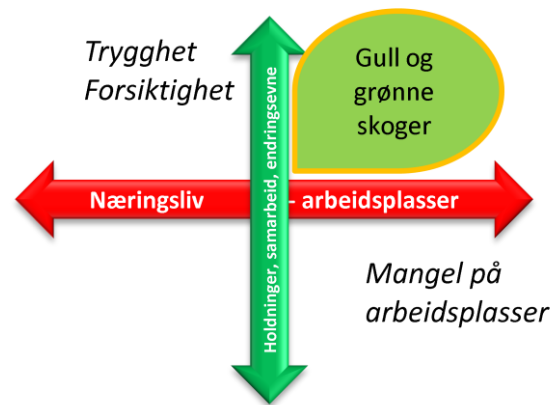
”Gjennombrudd for ny utvinningsteknologi i Bardu”

Dagbladet iPad 5. mai 2015

Scandinavian Highlands sin avdeling i Bardu har utviklet naturvennlig teknologi for utvinning av mineraler. Dette gjør at ressursene kan hentes ut fra verna områder uten synlige inngrep. Selskapet er nominert til Innovasjonsprisen 2015.

Nedleggelse i forsvaret svekket trafikkgrunnlaget for Bardufoss flyplass, og direkteruten til Oslo ble lagt ned. I sommersesongen opprettholdt SAS 3 ukentlige flyvninger. Busstilbudet ble derimot oppgradert og flybussene til Tromsø og Evenes gikk hver time. Det gjorde det mulig å opprettholde noen store arrangement, som trakk et stort antall turister til regionen.

Selv om to-tre store arrangement i året skapte engasjement og dugnadsånd i Bardu, ble det stadig færre hender som kunne bidra. Eldrebølgen hadde slått inn.

”Milliardfunn i Bardu”

NRK 20. juli 2012

Geologene fra NGU har etter sommerens undersøkelser avdekket enorme forekomster av verdifulle mineraler i Bjørnen. Dette gjelder spesielt gull, men også andre verdifulle mineraler som er etterspurt av høyteknologindustrien.

Det ble etter hvert mange pensjonert ildsjeler, og arrangementene var stadig mer avhengige av profesjonelle organisasjoner. Forsvaret hadde etterlatt infrastruktur som kunne benyttes til å ta i mot store grupper av turister. Arrangørskapene brakte stadig flere ansatte med seg for å avvikle messer og stevner, men det var ganske stille i Bardu mellom arrangementene.

Næringsgrunnlaget i Bardu var vesentlig svekket og kommunen hadde ikke samme muligheter til å yte tjenester som før. Men samholdet og dugnadsånden levde og folk tok vare på hverandre. Landbruk var blitt en viktigere næring enn før, og skogbruket hadde gode tider. Mange forsøkte å utvikle reiselivstilbud i forbindelse med landbruket og naturen. Mange kom til regionen for å oppleve naturen og aktivitetstilbudet, som trakk aktive turgåere og skiløpere til regionen.

"Pessimisme snudd til suksess!"

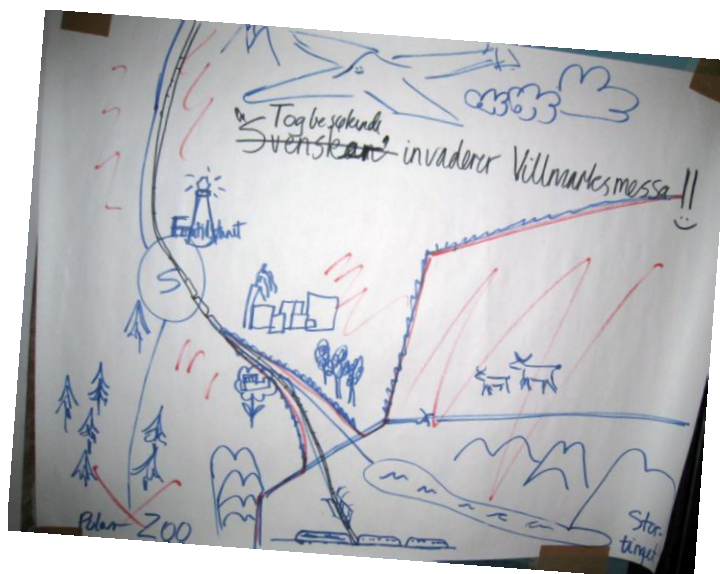
Nye-troms.no. 1. august 2023

Forsvarets nedleggelse er blitt til en suksesshistorie for Bardu. Takket være en svært god samfunnsdel i kommuneplanen med en strategisk satsing, har man tidlig forutsett dette. Næringslivet med mange spennende selskaper står nå klar til å flytte inn i flotte lokaliteter og infrastruktur etter forsvaret.

Naturvern sto også sterkt, og de vernede områdene hadde blitt utvidet år for år. Nasjonalparker dekket nå 70 % av kommunens areal. Man søkte også til Bardu for å oppleve fred og ro. Viken senter hadde hatt solid vekst og var en av de få bedrifter som hadde utvidet virksomheten ved å ta i bruk tidligere forsvarslokaler.

Bosettingen var spredd og tettstedsutviklingen hadde stoppet opp. Det var ikke lenger bosettingsgrunnlag for grendeskoler, og skoletilbud var for lengst sentralisert til det som var blitt Fremtidstunet. Ungdommen søkte videregående skole i Målselv.

Utviklingen så ikke bra ut med hensyn til fremtidig bosetting. Man søkte derfor nye muligheter for næringsutvikling. Gruve- og bergverksdrift var blitt en ny næring i regionen, da det var gjort funn av sjeldne og verdifulle mineraler i fjellene. Det var likevel ikke så enkelt å utnytte dette. Naturvern hensyn og hensynet til primærnæringene var veldig sterke, og det var en stor utfordring å få tillatelse til å undersøke mulighetene for gruvedrift nærmere.

	Gull og grønne skoger
Globalisering og Verdensøkonomien	Samme tilgang på penger, men større forskjeller mellom nasjonene. Flere konflikter i verden, og kamp om naturressurser.
Nasjonaløkonomien	Fortsatt god og stabil nasjonal økonomi.
Kommuneøkonomien	Lite penger
Sterke verdier og holdninger	Profesjonalisering av store arrangement, men fortsatt vilje til dugnad ved disse. Sterk tilhørighet i befolkninga, og de eldre tar vare på hverandre da mange har god helse. Kommunens velferdstilbud er redusert, og de gjør kun det aller nødvendigste.
Svake verdier og holdninger	Færre innbyggere. Større klasseskilte med noen store sosiale forskjeller.
Spesielle trekk ved scenariet	Mindre forsvar, Mange småbedrifter, bl.a. innen energi og nanoteknologi. Flere ben å stå på i landbruket, f.eks. kombinasjon av reiseliv/landbruk/bergverk.
Befolkning: Utvikling og sammensetning i 2025. Bøform og bosettingsmønster.	3000 innbyggere. Større andel eldre, men disse er friske og aktive. Bor i hele kommunen
Boligtilbudet	Mange ledige boliger og kontorlokaler, men det er fokus på å gjøre noe med dette.
Skolestruktur og utdanningstilbud	Sentralisert grunnskoleskoletilbud. Ingen vgs i Bardu. Utviklinga av kompetanse der vi har aktivitet.
Kultur og friluftsliv	Dølakulturen ivaretas. Tradisjonell individuell idrett består. Lagidrett blir det mindre av. Mere mosjon. Organisering av tilbudene profesjonaliseres og gjøres av ansatte, men gjennomføring skjer på dugnad. Mye verna arealer. Liten mulighet for motorisert friluftsliv. Mye fot og lite motor.
Næringsutvikling	Naturbaserte næringer. Vi fortsetter med kjente næringer og satser på ny næring f.eks. bergverk.
Landbruk og reindrift	Mye reindrift og erstatning for beite og rovvilt. Landbruk med større effektive enheter.
Næringer i vekst	Landbruk, de naturbaserte næringene.
Næringer i krise	Dårlig økonomi i handelsnæringen, kjøpesentrene i byene trekker folket. Stor arbeidsløshet. Forsvaret har bygd kraftig ned.
Kompetanse	Kompetanse forsvinner.
Samferdsel	Sterkt redusert tilbud på Bardufoss. Jernbane tatt i bruk.
Forsvarets aktivitet	Forsvaret har nedtrappet og forlatt, og etterlatt en stor bygningsmasse som bare utnyttes sporadisk. Bakgrunnen er en effektivisering og "kraftsamling" av Forsvaret for å verne om egne ressurser. Det satser på luft og sjøaktivitet, og Hæren er sentralisert.
Energi	Båndlagte ressurser. Sterkt fokus på energisparing EPC (energisertifikater) i kommunale bygninger.
Kommune og regionstruktur, sentrumsutvikling	Utviklinga skjer på bakgrunn av statlige (over)føringer. - Nytt hotell (2014) - Ingen stor nysatsning etter oppussinga av sentrum i 2011, og det blir et pent

	med dødt sentrum.
Fylkeskommune	Fylkeskommunen nedlagt 2020
Helse- og omsorgstilbudet	Prioritert område. Viken senter har utvikling og driver også i ledige bygg etter at forsvaret dro
Holdninger til Helse	Økt fokus på forebygging.
Eldrebølgen Hva skjer?	Mange spreke gamle. Men mange gamle gir flere pleietrengende. Det gis tilbud til de mest pleietrengende. Hard prioritering.
Reiselivsutvikling	Turisme innen bergverksindustri. Det stille rom vil få større fokus. Kompetanse til å selge de mulighetene vi faktisk har.
Naturvern, naturressurser, nasjonalpark	Samekulturen utnyttes bedre i reiselivssammenheng. Store verna områder. Barnas nasjonalpark er etablert. Bergverket er igangsatt.
Lokale klimaeffekter	Solstudioene legges ned. Den trenden gikk over...
Teknologi, sosiale medier	Mye ledige lokaler for teknologisk produksjon, men bare begrenset utnytting. Utbredt bruk av sosiale medier.
Underholdning	Forsatt større arrangementer som Villmarksmessa, og bygderevyen lever.
Omsorgsteknologi	Løyer problemet med å ta vare på kvarandre - og dugnadsånd. Ikke først til å ta ny teknologi i bruk.

Tidslinje

2015	2017	2019	2023	2025
Kommunevalg. -Trusselbildet har endret seg. Økte internasjonale konflikter, begynnende nedbygging av forsvaret -Nytt hotell etablert på Setermoen -OPS kontrakt vedr. Fremtidstunet	Stortingsvalg. -Prinsippvedtak om nedleggelse av fylkeskommunen -Stortinget vedtar å bygge Tromsbanen -Nytt næringsliv etablerer seg	Kommunevalg. -Fylkeskomm. legges ned. -Fremtidstunet ferdig	Stortingsvalg. -Nytt nasjonalt sentrallager i Forsvaret etableres som erstatning for annen nedbygging	-Tromsbanen åpnes -Et mangfoldig næringsliv er etablert i Bardu -Setermoen handelssentrum i "Mulighetslandet"

En dag i "Gull og grønne skoger 2025"

Jeg er 70 år, og pensjonist. Bor fortsatt oppi dalen, i det huset som jeg alltid har bodd i. Jeg har en datter med familie som bor sammen med meg på gården. Det er nært til familie, slik at dette er en ressurs for oss. Fjøset er bygd om til et flerbrukshus, et eldrekollektiv med atelier, galleri og verksted - som et studio.

Jeg driver også med naturguiding og kunnskapsturisme i den fredete naturen i Bardu. Hvordan ble fjellene til – Rohkunborri? Hvordan ble den 7 km lange canyoen i Sjørdalen til? Tar du en tur innover denne flotte dalen en vårdag, kan du også være så heldig å oppleve reinkalving. Jeg bruker også elva mye i guidinga. Turistene kommer med tog fra Narvik, eller med fly fra Bardufoss.

Jeg er opptatt av å vise turistene og næringslivet det nære – det spesielle med floraen og faunaen. Den spesielle faunaen i Sjørdalen var jo også en av grunnene til opprettingen av Rokhunborri nasjonalpark. Jeg driver fortsatt med bier, og geitene (Sebasan Mohair-bukkene) holder kulturbeitene rundt gården fri for kratt og småskog, og hindrer at det ikke gror igjen.

De få som fortsatt er i Forsvaret guider jeg også, både på jobb og fritid. Jeg har noen forsvarsvenner som flyttet sørover igjen. Jeg trodde at det ikke ble så enkelt å holde kontakten, men det ble det jo ikke. De kom nordover allerede første vinterferien, da de savnet roen og freden i Bardu.

Facebook og andre sosiale medier må begrenses – det tar for mye av tiden. De guidede turene mine er mobilfrie, og gir de besøkende en hvil fra det sosiale mediapresset med hele tiden å være tilgjengelig.

Jeg har god kontakt med Viken senter, og er gjesteforeleser for dem i studioet mitt. Der får deltakerne være med på å skape ting og realisere sitt potensiale i verkstedet og atelieret.

Den fortapte landsby våkner.

Bardu møter motgangen ved å satse på nyskaping, basert på landbruket og naturen, samt mulighetene i den gode infrastruktur som forsvaret etterlater seg.

I 2025 hadde utviklingen innen alternativ energi som sol og vind kommet så langt at

man så for seg et redusert behov for olje og gass, og med redusert etterspørsel sank også oljeprisen noe. Ressursene varer også mye lenger enn man trodde 20 år tidligere. Norge hadde fortsatt store inntekter fra olje og gass, men økende kostnader spesielt innen helse og omsorg spiste opp oljefondet år for år. Norges økonomi sto likevel meget sterkt sammenlignet med nabolandene, og den norske krone var sterk.

Trusselbildet hadde endret seg og forsvaret hadde nesten lagt ned sin virksomhet i Troms. Dette hadde startet noen år tidligere og Bardusamfunnet var midt oppe i en stor omstilling. Man måtte innse at statlige overføringer og investeringer ville bli redusert. Man forventet ikke lenger at fellesskapet, staten eller kommunen ville løse alle velferdsoppgavene. Det individuelle kom foran det kollektive, og kommunale tjenester blir dyrere og må betales for i mye større grad.

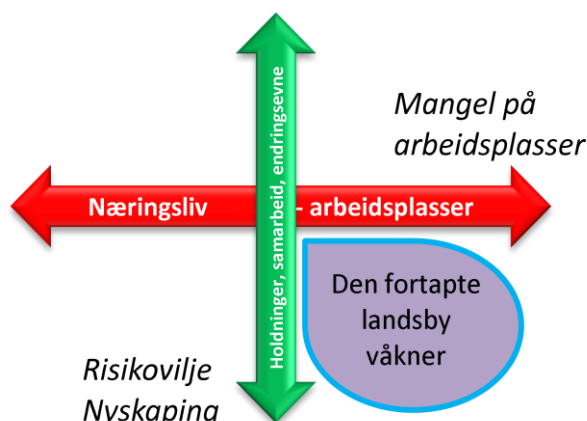
Stor fraflytting hadde rasert boligmarkedet i Bardu. Mange boliger sto tomme og forsvaret etterlot seg en bygningsmasse som var alt for stor for kommunens behov, og alt for dyr i drift og vedlikehold.

”Rohkunborri hotell og opplevelsessenter med ny besøksrekord”

Nye-Troms iPad 6. juli 2023

Sist helg hadde det nye hotellet og opplevelsessenteret knyttet til nasjonalparken ny besøksrekord. 2000 gjester ble traktert med det beste Bardu har å tilby av lokale matvarer. Her ble det bl.a. servert Altevannsrøye, elgcarpaccio, reinsdyrsmedaljonger, ørrettartar, jønnebrød, moltebær m.v.

Målselv ble slått sammen for noen år siden falt innbyggertallet i den nye storkommune kraftig, og i 2025 var det kommet under 9000. Mer en halvpart av kommunens innbyggere var

”Siste kampavdeling i hæren forlater Indre Troms”

NRK 1.oktober 2025.

Ut fra Stortingets vedtak er det i dag kroken på døra for Hæren i Indre Troms. Endret trusselbilde har medført at ressursene omprioriteres til sjøforsvaret og luftforsvaret.

Takket være kraftinntektene var kommuneøkonomien god og man hadde større handlingsrom enn mange tilsvarende kommuner i Norge.

For hele Indre Troms regionen utløste dette en kreativitet i å tilpasse seg ny virkelighet og finne nye måter å skape et levedyktig samfunn. Kommunesammenslåingen var et steg i den retningen. Den nye kommune har ressurser til å satse på utvikling av et mangfoldig næringsliv. Nyetablert togforbindelse sørger for god kommunikasjon. Men selv om Bardu, Salangen, Lavangen og

bosatt på aksene Setermoen – Bardufoss og mange gårder i regionen var lagt ned eller slått sammen til store driftsenheter.

Befolkningen ble stadig eldre. De unge ville ikke etablere seg i kommunen, mens de eldre hverken kunne eller ville flytte bort. Nabokommunene til Bardu har slitt med stadig eldre befolkning og store omsorgsbehov, men også dårlig økonomi. Dette har medført at pensjonister og eldre har flyttet til Setermoen.

Noen forsvarsboliger ble bygget om til seniorboliger og ombygging av forsvarsets infrastruktur var den eneste byggevirksomheten i regionen. Idrettstilbudet ble også mindre, men gjennom sunn livsstil og fysisk aktivitet holdt innbyggerne seg i god form, og Bardu ble i 2025 kåret til Norges sprekeste senior-kommune.

Utfordringene var store, men samholdet i Bardu var sterkt og dugnadsviljen stor. Man så muligheter i utvikling av reiselivet, med utgangspunkt i regionens særtrekk og naturressurser. Selv om flyrutene til Oslo ble lagt ned, sørget forsvarset for nødvendig vedlikehold av rullebanen slik at flyplassen kunne brukes hele året. Dette skapte muligheter for charterfly med turister til regionen.

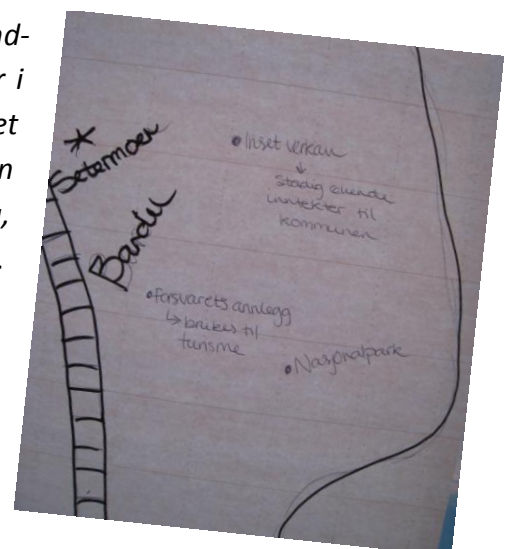
Mange ytre forhold som høy valutakurs og begrenset kapasitet gjorde at man satset på et eksklusivt tilbud hvor turistene søkte en kombinasjon av ekstreme opplevelser og fysiske utfordringer kombinert med god lokal mat og høyt servicenivå. Kulde, mørke og stilhet ble utnyttet som fortrinn i vinterhalvåret, midnattssolen og fjellandskapet i sommerhalvåret.

Småkraftverk ga også ekstraintekter, men planer om vindmøllepark var veldig omstridt og mange mente at de var i konflikt med reiselivssatsingen og reindriftnæringen. Det ble gjort mange forsøk til å få til nyetableringer, men mangel på erfaring og kunnskap om bedriftsetablering, gjorde at veldig få klarte seg gjennom det første driftsåret. Etter hver begynte man likevel å få det til og i 2025 hadde tre bedrifter som produserte mat basert på tradisjonelle råvarer og foredling en samlet sysselsetning på 200 årsverk. Nord-Norsk matfestival og helårs kursvirksomhet (Dølamat-kurset) hadde allerede etablert seg som attraksjoner for tilreisende.

”Nye høyder for reiselivet i Bardu”

Reiselivet.no 1. september 2023

Omstillingsprogrammet i Bardu har visst seg svært vellykket, og satsingen på grønn bærekraftig turisme gir stadig nye arbeidsplasser. I Bardu har man satset på naturbasert opplevelsesturisme med fokus på kulde og snø, nordlyset, lokal mat, og menneskene som bor og virker i området. Det er også store synergieffekter mellom Polar Zoo og nasjonalparksatsingen, og dette har medført at det nå er 1500 arbeidsplasser knyttet til denne næringen.

Den fortapte landsby våkner	
Globalisering og Verdensøkonomien	Kampen om naturressursene vil hardne til. USA ser at de krigene de fører koster mer enn de gir tilbake. Mer polarisering p.g.a. folk søker enkle løsninger.
Nasjonaløkonomien	Inntektene til Norge er blitt mindre p.g.a. det er slutt på olje og gassreservene våre. Dette gir mindre penger til offentlige tjenester og sysselsetting til tross for stadig økende bruk av oljefondet. Velferden går tilbake, folk oppfordres til å gjøre en større aktiv innsats selv. Det gjør også at individuelle kommer foran det kollektive. Krona har styrket seg, noe som gjør det vanskelig med eksport og turisme.
Kommuneøkonomien	Tilbakegang på grunn av svakere nasjonaløkonomi, men Bardu har mer å rutte med enn andre kommuner som følge av kraftinntektene.
Sterke verdier og holdninger	Samholdet er sterkt og dugnadsviljen er stor.
Svake verdier og holdninger	Større klasseskille, p.g.a. stor arbeidsledighet
Spesielle trekk ved scenariet	Bevisst på å verne om og bruke naturverdiene og ressursene. Vi driver "matauk". Er mere samarbeidsvillig og finner løsninger i lag basert på dialog. Folk flytter til Setermoen, og det blir mange nedlagte gårder. Folk flytter også fra nabokommunene til Bardu. Bardu får etter hvert bare de negative konsekvensene av forsvaret - øvelser i skytefeltene. Stor og vellykket satsing på naturbasert reiseliv.
Befolkning: Utvikling og sammensetning i 2025. Boform og bosettingsmønster.	2500 innbyggere i opprinnelige Bardu. Stor befolkningsnedgang i nabokommunene, og det er blitt en storkommune med Salangen, Lavangen og Målselv. Stadig større andel eldre, og mange bor på institusjon og i bofelleskap på Setermoen. Ellers bosetting i aksen Setermoen-Bardufoss.
Boligtilbudet	Alt for mange ledige boliger/lokaler.
Skolestruktur og utdanningstilbud	En barne- og ungdomsskole i kommunen.
Kultur og friluftsliv	Dugnadsånden rår på de tilbud som er igjen. Alt av tilbud prises. Må ut av kommunen for å oppleve profesjonell kunst eller satse på toppidrett. Friluftsliv basert på gamle høstingstradisjoner. Mye uberørt natur.
Næringsutvikling	Statlige overføringer går ned. Innbyggertallet går ned, og folk flytter fra bygdene og inn til sentrum. Det private (individuelle) og den enkeltes kreativitet øker. Forsvaret har trappet ned, men etterlater en stor infrastruktur som gir nye store muligheter. Det finnes ikke store statlige overføringer og dette tvinger folk til å tenke nytt. Fokus på ny energi, og utbygging av småkraftverk. Samfunnet blir tvunget til å ta større risiko.
Landbruk og reindrift	Landbruket er nesten borte, kun reiselivsrelaterte produkter er tilstede-

	værende.
Næringer i vekst	Fokus på energiutvikling og nye naturbaserte energikilder. Vindmøllepark på Altevatn.
Næringer i krise	Valutakursen med sterk krone og høyt prisnivå er en stor utfordring for næringslivet.
Kompetanse	Importere kompetanse, lokal kompetanse flytter ut.
Samferdsel	Regional lufthavn på Bardufoss, jernbane i Troms under bygging.
Forsvarets aktivitet	"Cowboyaktig" utnyttning av forsvarrets etterlatte ressurser. Trusselbildet har endret seg. Forsvaret har flyttet fra kommunen, da trusselbildet har endret seg, og satsingen er spisset for å bekjempe terrorisme.
Energi	Som "pondus" men salg av kraftkonsesjoner ut til profesjonelle aktører ved etablering av småkraftverk.
Kommune og regionstruktur, sentrumsutvikling	Bardu kommune er sammenslått med nabokommuner. - Begrenset økonomi. - Setermoen er lokomotivet og kommunesenteret i storkommunen.(2017) - Næringslivet "blomstrer" i Forsvarets gamle lokaler. Mange nyetableringer, men også mange konkurser.
Fylkeskommune	Fylkeskommunen nedlagt 2018
Helse- og omsorgstilbudet	Alle må bruke nettdoktoren. Dårligere tilbud. Bruker forholdsvis mer penger på helse enn skole
Holdninger til helse	Etter en periode med "usunn livsstil" snur trenden 2018, og man må i økende grad ta ansvar for egen helse.
Eldrebølgen. Hva skjer?	Flere eldre og færre yngre til å ta seg av de eldre.
Reiselivsutvikling	Pga valutaen er det enda vanskeligere å få folk til å komme til oss. Mer kreativt reiseliv. Spesialisering som tiltrekker seg turister. Reiselivsrelatert landbruksnæring. Forsvarets tomme bygningsmasse vil forenkle overnattingsproblematikken. Noen unge begynner å se muligheter innenfor reiseliv.
Naturvern, naturressurser, nasjonalpark	Egoismen rår. Krise trigger kreativiteten. Man ser muligheten til å utnytte naturen. Den samiske kulturen er utnyttet kommersielt.
Lokale klimaeffekter	Utnytter situasjonen maksimalt. Gjør det beste ut av det.
Teknologi, sosiale medier	Mye ledige lokaler for teknologisk produksjon, som benyttes. Forsøk på å etablere et større miljø.
Underholdning	Smokey-konserten i 2025 trekker lite folk og kommunen sliter med underskuddet til i 2030.
Omsorgsteknologi	Vilje til å ta den i bruk men dessverre for kostbart for kommunen

Tidslinje

2015	2017	2019	2023	2025
Kommunevalg. -folkeavstemning om kommunesamslåing -Trusselbildet har endret seg, begynnende nedbygging av Forsvaret. -Flere arbeidsledige -Naturressursene mer verdifulle	Stortingsvalg. -Sammenlåing av kommuner. Bardu, Salangen, Målselv og Lavangen én kommune. -Prinsippvedtak om nedleggelse av fylkeskommunen -Kraftinntektene til Bardu øker -Endringer i holdninger, mer nyskapende tenking -Stortinget vedtar å bygge Tromsbanen	Kommunevalg. -Fylkeskommunen legges ned. -Stortinget vedtar omprioritering i forsvarsressursene, fra land til hav og luft -Kommunen vedtar redusert tjenestetilbud, og omprioriterer fra skole/ barnehage til omsorg -Kommunen etablerer omstillingsprogram	Stortingsvalg. -Hæren reduseres 50 % -Sterk økning i arbeidsplasser knyttet til turisme og opplevelsesnæringer -Mange planer for nyetableringer i "Bardu næringspark AS" som har overtatt Forsvarets bygninger.	-Forsvaret flytter sine arbeidsplasser. - Tromsbanen åpnes -Et mangfoldig næringsliv er etablert i Bardu næringspark

En dag i "Den fortapte landsby 2025"

Bardusamfunnet har slitt med fraflytting, høy arbeidsledighet og flere konkurser enn nyetableringer siden 2012. Jeg sitter i dag som leder for Visit Bardu, og ser nå i 2025 at denne negative trenden er i ferd med å snu. Nye statlige overføringer og økte kraftinntekter har gjort at kommunen har satt i gang tiltak for å få lys i alle hus. "Den fortapte landsby" har våknet. Jeg er glad for at kommunen sprøyter inn store midler i tilrettelegging for det private næringslivet. Nyetableringer innen reiselivet har virkelig tatt over for nedlagte forsvarsarbeidsplasser.

Mulighetslandet

Satser på nyskaping, hente "spinoff" effekter fra forsvaret. Samarbeid i regionen, planlegging.

Økt internasjonal uro skapte nye oljemilliarder for Norge og økt behov for strategiske satsinger i Nord-Norge. Indre Troms ble hovedbase for all alliert trening. Dette skapte stor aktivitet i hele regionen. Men for å unngå at lokalsamfunnene i regionen ble for ensidig avhengig av forsvaret, satset man også på etablering og styrking av annet næringsliv i landsdelen. Tett samarbeid mellom kommunene og forsvaret var en av hjørnesteinene for samfunnsutviklingen.

I Bardu og Indre Troms opplevde man kraftig vekst i forsvarets aktivitet, og regionen satset tidlig på tettere samarbeid som til slutt førte til sammenslåing av Bardu, Målselv, Lavangen og Salangen. Med over 15.000 innbyggere ble den nye Bardu en stor

"Barnas nasjonalpark åpnet"

Midt-Troms.no 20. august 2019

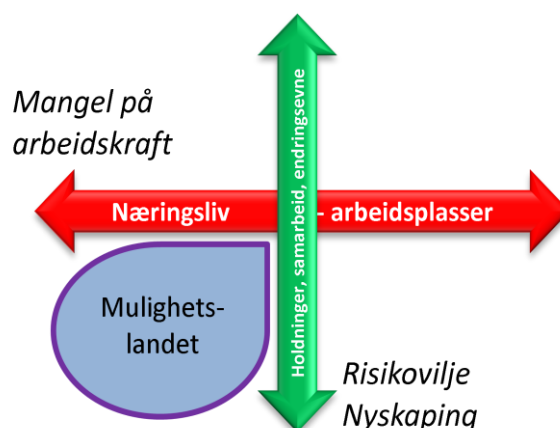
Barnas nasjonalpark og vitenskaps-senteret + Polar Zoo = sant! Etter lengre tids planlegging er endelig Barnas nasjonalpark og vitenskaps-senteret lokalisert sammen med Polar Zoo.

kom-
mune

med variert næringsliv og vekst. Sentrale utviklings- og investeringsfond kunne tilby gunstig finansiering for gründere. Helhetlig regionplanlegging bidro til forutsigbarhet og bedre koordinering og utnyttelse av ressursene i regionen. Det var lett å få finansiering til å satse på noe nytt, og kunnskap og erfaring kunne lettere oversettes til kroner og ører.

Kommunene slet med å få tak i ansatte med riktig kompetanse og stadig tyngre omsorgssektor var en utfordring som ble større år for år. Den nye omsorgsteknologien var imidlertid til stor hjelp.

Fremtidstunet ble et kraftsenter for utdanning og oppvekst. Den nye høyskolen med topp moderne kommunikasjonsløsninger samarbeidet med flere høyskoler og universitet i inn- og utlandet. Det var fokus på et bredt utdanningstilbud med spesialisering innen teknologifag. Høyskolen var en del av forsvarets regionale skolesenter og kunne tilby studentene et godt utdanningstilbud, boliger og fritidstilbud som trakk studenter fra hele Nord Norge til Bardu.

"IKEA valgte Bardu"

Midt-Troms.no 20. august 2012

Etter lange forhandlinger ble det endelig besluttet at IKEA valgte Forsethmoen som nytt lokaliseringssted for etablering av varehus. Bygging starter 2014.

Kommunikasjons- og simuleringsteknologi dannet kjernen i utdanningstilbudet og i Næringsparken ble det etablert flere teknologibedrifter med utspring fra høyskolen. Fokus på trening i simulatorer var høyt prioritert i forsvaret, og dette medførte også redusert støy og belastning for lokalsamfunnet.

Den store satsing på kunnskap og nyetableringer trakk mange unge til regionen. Ikke bare de som var født der og flyttet tilbake, men stadig flere bosatte seg i regionen etter endt utdanning. Slik ble det større vekst en forventet, spesielt blant unge familier. Dette skapte press i boligmarkedet, men god planlegging bidro til rask utbygging og en spredning i bosettingen slik at flere regionsentra opplevde vekst i innbyggertallet. Mest bosetting var det allikevel på akse Setermoen-Bardufoss, med flere nye grendefelt. Setermoen utviklet seg til et viktig handelssenter. E6 var lagt utenom sentrum, i en åpen trasé på østsiden. Men tilrettelagte infrastrukturløsninger medførte at mange tilfeldig forbigående naturlig kjørte inn til Setermoen sentrum.

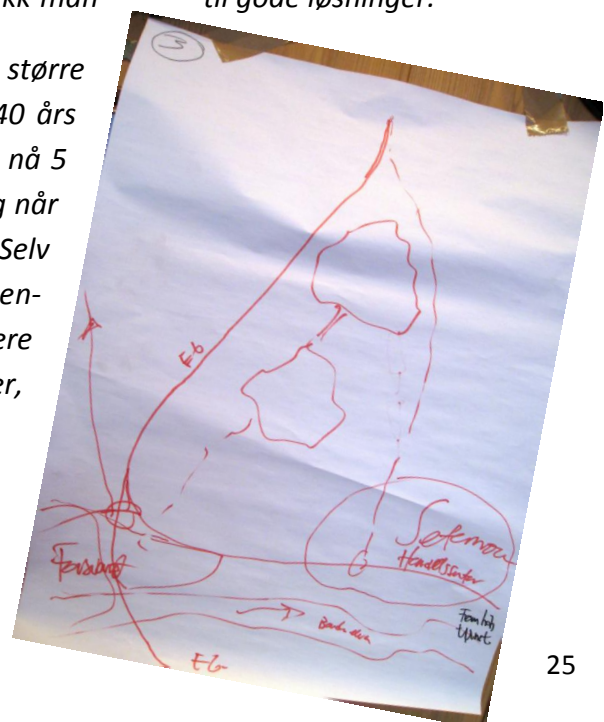
”Dronning Mette Marit åpnet Hi-tech gata

Nye Troms 20. august 2019

Dronning Mette Marit åpner unik handlegate i Bygdebyen Setermoen. Hi-tech-handlegata er lokalisert vis a vis posten, og inkluderer både jernbanestasjon, buss og taxi- holdeplass.

Godt utbygget fritidstilbud, spesielt innen vinteridrett, lokket ikke bare familier i etableringsfasen. Klimaendringer med kortere vinter i Sør Norge økte interessen for Bardu som vinteridrettssenter. Dette skapte også godt grunnlag for utvikling av reiselivet. Samlet kunne regionen bygge videre på det som allerede var etablert og gjennom tettere samarbeid og utbygging av kommunikasjons- og overnattingstilbudet, utviklet man infrastruktur som kunne ta i mot store arrangement. Det nye konferansehotellet på Setermoen var stort fremskritt. Men for mange var største begivenheten for reiselivet, da en lavpris flyselskap startet daglige rutefly fra Bardufoss til København og Moskva. Det var en utfordring å samle alle aktørene innen reiselivet, men gjennom felles planlegging fikk man til gode løsninger.

En viktig satsing innen reiselivet var messer og større arrangement. Villmarksmessa som nylig feiret 40 års jubileum, hadde utvidet virksomheten og hadde nå 5 ansatte hele året. Det var også skjedd en endring når det gjaldt dugnadsinnsatsen på arrangement. Selv om et stort korps med frivillige var viktig for å gjennomføre disse arrangement, var det flere og flere oppgaver som ble løst av profesjonelle aktører, bedrifter eller privatpersoner.

Mulighetslandet	
Globalisering og Verdensøkonomien	Verdensøkonomien er fortsatt ustabil. Kina, Brasil og India er nye økonomiske supermakter. USA opplever nedgangstider. Russland vil samarbeide sterkere med Kina. Mer internasjonalt samfunn, større samarbeid og kulturell forståelse på tvers av grenser.
Nasjonaløkonomien	Oljeprisen øker. Natur er vårt viktigste fortrinn, som bl.a. gjør at turismen øker.
Kommuneøkonomien	Særdeles god
Sterke verdier og holdninger	Kreativ. Initiativ. Samarbeid
Svake verdier og holdninger	Etniske og religiøse motsetninger har økt. Grådigheten øker, med sterkere fokus på individuelle behov..
Spesielle trekk ved scenariet	Fremgang over hele linja, og kommunen har planlagt godt det som skal skje.
Befolkning: Utvikling og sammensetning i 2025. Biform og bosettingsmønster.	15000 innbyggere, god blanding unge/eldre. Økt sentralisering og kommunesamarbeid/-sammenslåing. Folk bor i aksene E6 Setermoen-Bardufoss. Regionalt skolesenter for forsvaret, i tillegg høgskoletilbud.
Boligtilbudet	Sterk press på boligmarkedet, men det satses på å utvikle tilbud utenfor sentrum.
Skolestruktur og utdanningstilbud	Høgskoletilbud i Bardu. Framtidstunet - sentralisering av grunnskolen.
Kultur og friluftsliv	Mer profesjonalisering og spesialisering, og ansatte med spisskompetanse. Dugnadsviljen er også der. Folk strømmer til for å utøve og lære. Naturgitte forutsetninger utnyttes. Det bygges videre på den kulturen og tradisjonen vi har. Mer vinteridrett og mindre surfing, tennis og golf. Aktivt friluftsliv med fokus på å bevare naturen. Areal og type friluftsliv er regulert til ulike områder.
Næringsutvikling	Handelssenter i sentrum av Setermoen. Hotell med konferansemuligheter og flere boliger.
Landbruk og reindrift	Landbruket har funnet andre tilleggsnæringer enn tidligere. Nye kombinasjonsbruk og mobile produksjonslokaler.
Næringer i vekst	Pga nasjonalparken vil dette øke mulighetene i reiselivet. Med nasjonalparken vil behovet for "det stille rom" bli større. Utviklingen skaper andre behov enn tidligere. Vil skape vekst i bedrifter som greier å tilpasse seg til de nye behovene. Dølakulturen vil være kommersialisert. Handelen vil øke på Setermoen pga vekst i forsvarets.
Næringer i krise	Landbruker har store utfordringer. Behovet for kortreist mat tvinger seg frem.
Kompetanse	Stor etterspørsel etter kompetanse, og det må innhentes bl.a. fra andre land.
Samferdsel	E6 er lagt utenom sentrum på østsiden. Internasjonal flyplass på Bardufoss.
Forsvarets aktivitet	Indre Troms hovedbase for all alliert trening, med store ringvirkninger for næringsliv og utbygging.
Energi	Utbygging av mer vannkraft bl.a. etablering av flere småkraftverk i kommunen. Økt fokus på alternative energikilder.
Kommune og regionstruktur, sentrumsutvikling	Stor region bestående av sammenslåtte kommuner; Gratangen, Målselv,
Fylkeskommune	Fylkeskommunen nedlagt 2020

Helse- og omsorgstilbudet	Mer egenbetaling og privat kjøp av helsetjenester. God tilgang på leger og tannleger.
Holdninger til helse	Hver enkelt sitt ansvar. Det offentlige bruker ressursene på forebygging.
Eldrebolegen. Hva skjer?	Kjøper inn / importerer arbeidskraft - Sender eldre på lengre opphold i varmere land
Reiselivsutvikling	Langsiktig satsing ut fra de planene som er lagt. Med de naturbaserte aktivitetene som hovedfokus. Nytenking. Store arrangementer (naturbasert). Nærvelferd i forhold til forsvaret.
Naturvern, naturressurser, nasjonalpark	Gode planer i forkant gjør nye ideer mulig. Handlingskraft og gjennomføringsvilje gjør jobben unna på et blunk. Tett samarbeid mellom det private og det offentlige.
Lokale klimaeffekter	Økt kompetanse og bedre utnyttelse av de naturgitte ressurser.
Teknologi, sosiale medier	Godt utbygd infrastruktur muliggjør utbredt bruk av sosiale medier. Det samme gjelder fjernarbeidsplasser.
Underholdning	Virtual reality. Nytt kulturhus med konsertsal og moderne kino.
Omsorgsteknologi	Folk som trenger omsorg bor hjemme med fullt ut installert omsorgsteknologi som styres via kommunens SD-sentral. Blir tett fulgt opp av profesjonelle omsorgspersoner.

Tidslinje

2015	2017	2019	2023	2025
Kommunevalg. -Handelssentrum, storsenter med nye butikker. (2016) - Oppussing av fasadene ferdigstilt. (2016)	Stortingsvalg -Lavangen, Salangen og Bardu vedtas sammenslått	Kommunevalg. Nasjonalparksenter etablert. Kultur og natur VILLMARKS kommunen - i høysete (2019) - Fremtidstunet - et kompetanse - og aktivitetssenter (2020)	Stortingsvalg. Økt terrortrussel Vedtak om styrking av forsvaret i Nord.	- E-6 lagt utenom sentrum (2025) -Setermoen handelssenter i Midt-Troms

En dag i "Mulighetslandet" 2025

Jeg er blitt pensjonist, og dagen starter med at jeg kjører mine to barnebarn ned til en innholdsrik skole- og aktivitetsdag i Fremtidstunet. Sammen med 500 andre vitebegjærlige ungdommer skal de starte en fremtidsstudie for Bardu-samfunnet 2050. I løpet av dagen skal de treffe reiselivsbedrifter, bergverksbedrifter, Forsvaret, IT-bedrifter og handelsnæringen. Med på scenarionverkstedet er sentrale politikere og offentlige ansatte via multimedialøsninger.

I dag er det kick-off. Erfaringene fra det som har skjedd i "Mulighetslandet" skal bringes videre. Jeg husker selv tilbake til 2010 da jeg deltok i et lignende verksted om Bardusamfunnets fremtid.

Etter at jeg har levert barnebarna kjører jeg til storsenteret som er bygget på Setermoen. Her møter jeg andre døler til sosialt samvær og diskusjoner under samme tak, samtidig som utvalget i butikkene tilfredsstiller alle mine materielle behov. Sentrum har blitt et fantastisk "rom" med høy trivsel, etter at all gjennomgangstrafikk er kanalisert utenom på østsiden av elva.

Jeg merker at Forsvaret setter lite preg på sentrumsområdet, fordi deres virksomhet foregår på egne veier og områder. I tillegg er støy og forurensning kraftig redusert som følge av den teknologiske utviklinga. Utdanning og øvelser foregår i stor grad i simulatorer der dette er mulig.

Etter treffet på storsenteret drar jeg innom nasjonalparksenteret for å hente Roy, og så drar vi videre opp til selve nasjonalparken Rohkunborri. Der er det den årlige store begivenheten disse dagene med reinsamling og merking. Samene har drevet reinen inn i innhengningene. Det er samlet folk fra hele regionen, sammen med tilreisende opplevelsesturister fra store deler av verden. Jeg anslår at det er 1500 mennesker til stede i det naturlige amfiet rundt innhengningene. Prisen for begivenheten er 1600,- kr. som også inkluderer bidos med lokalt bakt brød til. TV-stasjoner fra England og Kina er til stede, og lager gode reklameprogram for Bardu-samfunnet.

Scenariene på tvers

	Pondus-samfunnet	Gull og grønne skoger	Den fortapte landsby våkner	Mulighetslandet
Befolkning: Utvikling og sammen-setning i 2025. Boform og bosettings-mønster.	8000 innbyggere, god blanding unge/eldre. Økende bosetting, men også økt arbeidspending. Etablering av flere bofellesskap også utenfor sentrum.	3000 innbyggere. Større andel eldre, men disse er friske og aktive. Bor i hele kommunen	2500 innbyggere i opprinnelige Bardu. og det er blitt en storkommune med Salangen, Lavangen og Målselv. Bosetting i aksen Setermoen-Bardufoss.	15000 innbyggere, god blanding unge/eldre. Økt sentralisering og kommunesamarbeid/sammenslåing. Folk bor i aksen E6 Setermoen-Bardufoss. Regionalt skolesenter for forsvarret, høgskoletilbud.
Boligtilbudet	Sterk press på boligmarkedet. Private investorer utenfra begynner å etablere seg i markedet.	Mange ledige boliger og kontorlokaler, men det er fokus på å gjøre noe med dette.	Alt for mange ledige boliger/lokaler.	Sterk press på boligmarkedet, men det satses på å utvikle tilbud utenfor sentrum.
Skolestruktur og utdannings-tilbud	Desentralisert skolestruktur, En vgs i regionen, ingen høyskole.	Sentralisert grunnskole-tilbud. Ingen vgs i Bardu. Utviklinga av kompetanse der vi har aktivitet.	En barne- og ungdomsskole i kommunen.	Høgskoletilbud i Bardu. Framtidstunet - sentralisering av grunnskolen.
Kultur og friluftsliv	Stor dugnadsvilje, det offentlige legger til rette for aktivitet. De frivillige organiserer aktivitetene, og er viktige drivere.	Dølakulturen ivaretas. Tradisjonell individuell idrett består. Lagidrett blir det mindre av. Mere mosjon. Organisering av tilbudene profesjonaliseres og gjøres av ansatte, men gjennomføring skjer på dugnad. Mye verna arealer. Mye fot og lite motor.	Dugnadsånden rår på de tilbud som er igjen. Alt av tilbud prises. Må ut av kommunen for å oppleve profesjonell kunst eller satse på toppidrett. Friluftsliv basert på gamle høstingstradisjoner. Mye uberørt natur.	Mer profesjonalisering og spesialisering, og ansatte med spisskompetanse. Dugnadsviljen er også der. Naturgitte forutsetninger utnyttes. Det bygges videre på den kulturen og tradisjonen vi har. Aktivt friluftsliv med fokus på å bevare naturen.
Næringsutvikling	Næringslivet forubebes. Det offentlige må ta mere ansvar.	Naturbaserte næringer. Vi fortsetter med kjente næringer og satser på ny næring f.eks. bergverk.	Forsvarets etterlatte infrastruktur utnyttes til næringsutvikling. Det finnes ikke store statlige overføringer og dette tvinger folk til å tenke nytt og ta større risiko.	Handelscenter i sentrum av Setermoen. Hotell med konferansemuligheter og flere boliger.
Landbruk og reindrift	Venter på erstatning utenfra av det som er bygd ned.	Mye reindrift og erstatning for beite og rovvilt. Landbruk med større effektive enheter.	Landbruket er nesten borte, kun reiselivsrelaterte produkter er tilstedeværende.	Landbruket har funnet andre tilleggsnæringer enn tidligere. Nye kombinasjonsbruk og mobile produksjonslokaler.
Samferdsel	Flyplass på Bardufoss, og Tromsbanen er realisert.	Sterkt redusert tilbud på Bardufoss. Jernbane tatt i bruk.	Regional lufthavn på Bardufoss, jernbane i Troms under bygging.	E6 er lagt utenom sentrum på østsiden. Internasjonal flyplass på Bardufoss.
Energi	Som i dag, bare vedlikehold.	Båndlagte ressurser. Sterkt fokus på energisparing EPC (energisertifikater) i kommunale bygninger.	Som "pondus" men salg av kraftkonsesjoner ut til profesjonelle aktører ved etablering av småkraftverk.	Utbygging av mer vannkraft bl.a. etablering av flere småkraftverk i kommunen. Økt fokus på alternative energikil-

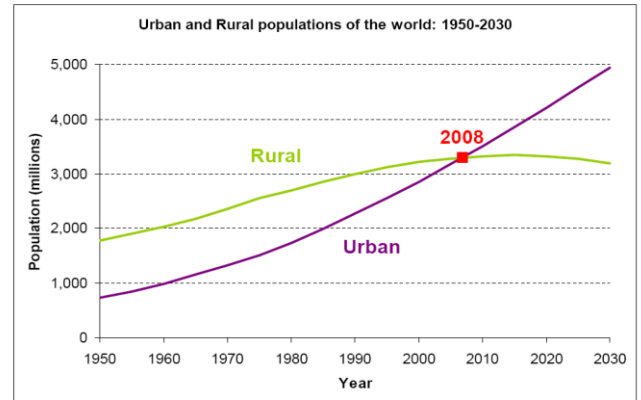
	Pondus-samfunnet	Gull og grønne skoger	Den fortapte landsby våkner	Mulighetslandet
				der.
Kommune og regionstruktur, sentrumsutvikling	Bardu kommune består. Sentralisering av grendeskolene, men aktive grendemiljø og bygging av desentraliserte omsorgsboliger. Større trykk på boliger i sentrum, Etablering av nye hotell.	Utviklinga skjer på bakgrunn av statlige (over)føringer. - Nytt hotell (2014) - Ingen stor nysatsning etter oppussinga av sentrum i 2011, og det blir et pent med dødt sentrum.	Setermoen er lokomotivet og kommunesenteret i den sammenslåtte storkommunen. Næringslivet "blomstrer" i Forsvarets gamle lokaler. Mange nyetableringer, men også mange konkurser	Stor region bestående av sammenslåtte kommuner; Gratangen, Målselv, Lavangen, Salangen og Bardu. (2017)
Fylkeskommune	Fylkeskommunen som i dag	Fylkeskommunen nedlagt 2020	Fylkeskommunen nedlagt 2018	Fylkeskommunen nedlagt 2020
Helse- og omsorgstilbudet	Det samme som i dag. Mangel på arbeidskraft. Klarer ikke å dekke etterspørsel. Flere vil flytte til Bardu for at vi har et godt tilbud	Prioritert område. Viken senter har utvikling og driver også i ledige bygg etter at forsvaret dro	Alle må bruke nettdoktoren. Dårligere tilbud. Bruker forholdsvis mer penger på helse enn skole	Mer egenbetaling og privat kjøp av helsetjenester. God tilgang på leger og tannleger.
Holdninger til helse	Økt fokus på helse. Røyking er blitt generelt forbudt.	Økt fokus på forebygging.	Etter en periode med "usunn livsstil" snur trenden 2018, og man må i økende grad ta ansvar for egen helse.	Hver enkelt sitt ansvar. Det offentlige bruker ressursene på forebygging.
Eldrebløgen. Hva skjer?	Eldrebløgen slår sterkere inn, det er for få hender i arbeid, da det er mangel på arbeidstakere.	Mange spreke gamle. Men mange gamle gir flere pleietrengende. Det gis tilbud til de mest pleietrengende. Hard prioritering.	Flere eldre og færre yngre til å ta seg av de eldre.	Kjøper inn / importerer arbeidskraft - Sender eldre på lengere opphold i varmere land
Reiselivs-utvikling	Mekanisert reiseliv. Den naturbaserte turismen vil ikke øke.	Turisme innen bergverksindustri. Det stille rom vil få større fokus. Kompetanse til å selge de mulighetene vi faktisk har.	Mer kreativt reiseliv. Spesialisering som tiltrekker seg turister. Reiselivsrelatert landbruksnæring. Forsvarets tomme bygningsmasse brukes til overnatting	Langsiktig satsing ut fra de planene som er lagt. Med de naturbaserte aktivitetene som hovedfokus. Nytenking. Store arrangementer (naturbasert). Nærvelferd i forhold til forsvaret.
Naturvern, naturressurser, nasjonalpark	Ting kommer av seg selv - Likegyldighet. Økt innflytelse av reindriftsnæringa.	Samekulturen utnyttes bedre i reiselivssammenheng. Store verneområder. Barnas nasjonalpark er etablert. Bergverket er igangsatt.	Egoismen rår. Krise trigger kreativiteten. Man ser muligheten til å utnytte naturen. Den samiske kulturen er utnyttet kommersielt.	Gode planer i forkant gjør nye ideer mulig. Handlingskraft og gjennomføringsvilje gjør jobben unna på et blunk. Tett samarbeid mellom det private og det offentlige.
Lokale klimaeffekter	Liten mulighet til omstilling. Godt bomiljø (soler seg på verandaen)	Solstudioene legges ned. Den trenden gikk over...	Utnytter situasjonen maksimalt. Gjør det beste ut av det.	Økt kompetanse og bedre utnyttelse av de naturgitte ressurser.
Teknologi, sosiale medier	Befolkningen henger med på teknologiske utviklinga, og bruker den. Samme gjelder sosiale medier.	Mye ledige lokaler for teknologisk produksjon, men bare begrenset utnyttning. Utbredt bruk av sosiale medier.	Mye ledige lokaler for teknologisk produksjon, som benyttes. Forsøk på å etablere et større miljø.	Godt utbygd infrastruktur muliggjør utbredt bruk av sosiale medier. Det samme gjelder fjærnarbeidsplasser.

Globale trender

Sentralisering - Urbanisering

I 2008 var det for første gang i historien flere som bodde i urbane enn i rurale strøk ifølge statistikk fra United Nations Population Division.

City Planet er et navn på denne trenden. Den dreier seg om mer enn kun demografiske endringer. Økt urbanisering er en sterk drivkraft bak verdens store økonomiske vekst de senere årene. Konsekvensene blir store spesielt for de institusjonene som "server" befolkningen; stat, kommune og de som skaper samfunnets infrastruktur. Denne trenden skaper ikke bare store sosiale skjevheter, slik som sitatene til Brand antyder. Den skaper også store utfordringer for utkantkommunene i Norge. Færre innbyggere i kommunen gir lavere inntekter. Det blir dermed vanskeligere å opprettholde tjenestenivået og arbeidsplasser forsvinner. Dette er en negativ spiral som en del kommuner i dag er inne i.

Source: United Nations Population Division

Energi, Klima og miljø

Globale klimaendringer har stått i fokus de siste årene og vil ha stor betydning for utviklingen fremover.

Vedvarende global økonomisk vekst gir økt press på energiresursene. Ikke minst opplever store land som Russland, Brasil, India og Kina en formidabel vekst

International Energi Association forventer en økning i det globale energiforbruket på om lag 50 prosent frem til 2030. En betydelig del av veksten forventes dekket ved økt bruk av olje, kull og gass. Men det finnes tegn på at noen av reservene for fossil brennstoff kan bli tømt i løp av få tiår.

Økonomisk vekst

I perioden fra år 0 til 2010 har verden gjennomgått en kraftig økonomisk vekst. En utvikling som akselererer og således følger en dramatisk eksponensiell kurve. Selv om vi i disse dager opplever en finanskrisen og økonomiske nedgangstider, er det store bildet sett over mange år ikke å misforstå. En signifikant utvikling hvor økonomien er i sterk vekst.

Økonomisk vekst oppnås ved å øke produktiviteten. Dette medfører at et akselererende krav om økt effektivitet også vil presse seg på sektorer som skole, omsorg, helse osv. Hvis tendensen forsetter vil utfordringene i økende grad for eksempel være: Hvordan lærer man opp et barn på en mest mulig effektiv måte (mer kunnskap pr krone)? Hvordan utøver man

eldreomsorg på en mer effektiv måte? Hvordan behandler man syke på en mer effektiv måte?

Vi kan ikke forlate emnet økonomi før vi har diskutert den potensielle nedgangen i oljeinntekter mot år 2050. Vi vet at vi har nådd Peak Oil i Norge. Det betyr at vi har nådd maksimal produksjon pr døgn, og at produksjonsvolumet derfor med tiden vil synke. Etter hvert som mangelen på olje og gass blir større, vil prisene øke, slik at inntektene vil nok ikke falle like fort som produksjonsvolumet. Likevel vil vi i tiden fram mot år 2050 virkelig få kjenne Verdiskapningsgapet om vi ikke klarer å fylle det med noe.

Eldrebølgen og pensjonsbyrden

Det har vært snakket om eldrebølgen i mange år nå. Men som vi kan se av bildet fra SSB på neste side, har andelen eldre (67 år og over) i samfunnet faktisk gått **ned** de siste 20 årene. Det er først nå vi begynner å oppleve en årlig økning i andelen eldre i samfunnet.

Flere eldre betyr økt behov for eldreomsorg, flere sykehjem osv. Antallet pensjonister stiger og pensjonsbyrden øker deretter. I 2007 var det 4,6 personer i alderen 22 til 60 per person over 66 år. I 2050 endres dette til 2,7 personer.

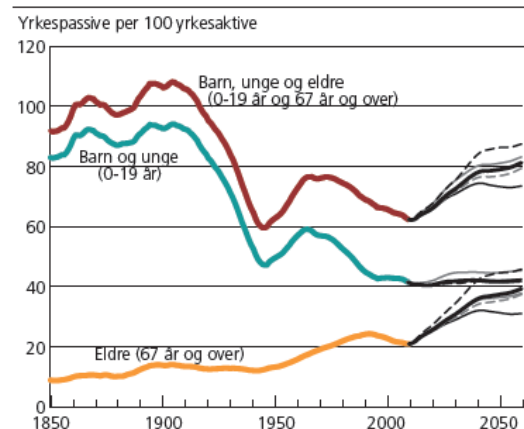
Mangel på vann

Verdens viktigste ressurs er også truet. Forurensing, klimaendringer, befolkningsvekst, endringer i bruk av land og mange flere faktorer bidrar til å øke dette presset. World Water Council estimerer at i 2025 vil halvparten av klodens innbyggere oppleve problemer med vannforsyningen. Økologisk landbruk krever større landarealer og mer vann enn "industri"-produksjon, og produksjon av biodrivstoff krever mye land og vann.

Vannmangel vil kunne bli stor i deler av verden i fremtiden, mens andre deler vil ha god tilgang. Kina er ett av landene som står i stor fare for å oppleve vannmangel. Dette vil kunne dempe den økonomiske veksten i Kina. Kombinert med andre faktorer vil det kunne bidra til prisstigning på Kinesiske varer, som igjen går utover verdensøkonomien.

Rent vann er viktig for matproduksjonen og det blir stadig sterkere fokus på ren og trygg mat. Det legges større vekt på at matproduksjonen ikke skal være skadelig for miljøet, og at mest mulig mat skal være produsert lokalt. Fokus på effektiv bruk av vann og land kan påvirke dette.

Figur 21. Forsørgerbyrden for personer i yrkesaktiv alder, 1850-2060

Den virtuelle verden

Teknologien muliggjør stadig nye former for kommunikasjon og sosialt samvær. Spesielt vil virtuelle samfunn og møtesteder vokse fram. Møter vil i enda større grad enn i dag kunne foregå i virtuelle rom. Behovet for at mennesker møtes fysisk vil bli mindre. En slik utvikling vil kunne bli akselerert gjennom økte transportkostnader, økt fokus på klima og økt krav til kostnadseffektivitet (det er lite effektivt at folk er på vei mellom møter). Når "WOW – generasjonen", eller de unge som er vant med å bevege seg rundt i en 3-dimensjonell spillverden dominerer næringslivet, vil slike verktøy bli mer akseptert.

Reiselivstrender

Internasjonale reiselivstrender påvirkes av flere faktorer. Noen av de viktigste er:

Klimaendringer. Som tidligere nevnt har klimaendringene stor påvirkning på utviklingen av reisemål og sesonger.

Miljøbevissthet. Klimaendringene har også økt miljøbevisstheten blant internasjonale turister og flere og flere er opptatt av bærekraftig reiselivsutvikling. Miljøvennlige reisemål og bedrifter kan bli viktigere i fremtiden.

Oljeprisen. Lave oljepriser var en av grunnene til at lavprisselskapene klarte å få fotfeste. Når oljeprisene begynte å stige har flere av flyselskapene kastet inn kortene, og mer av trafikken i Europa går over på tog. Det gjenstår å se hvor lenge det varer og hvordan det vil påvirke reiselivet de neste årene.

Trygghet. En uforutsigbar verden med terror, naturkatastrofer, epidemier og generell utrygghet påvirker reise mønstret bl.a. i retningen av at flere ferierer i eget hjemland eller nærmeste naboland.

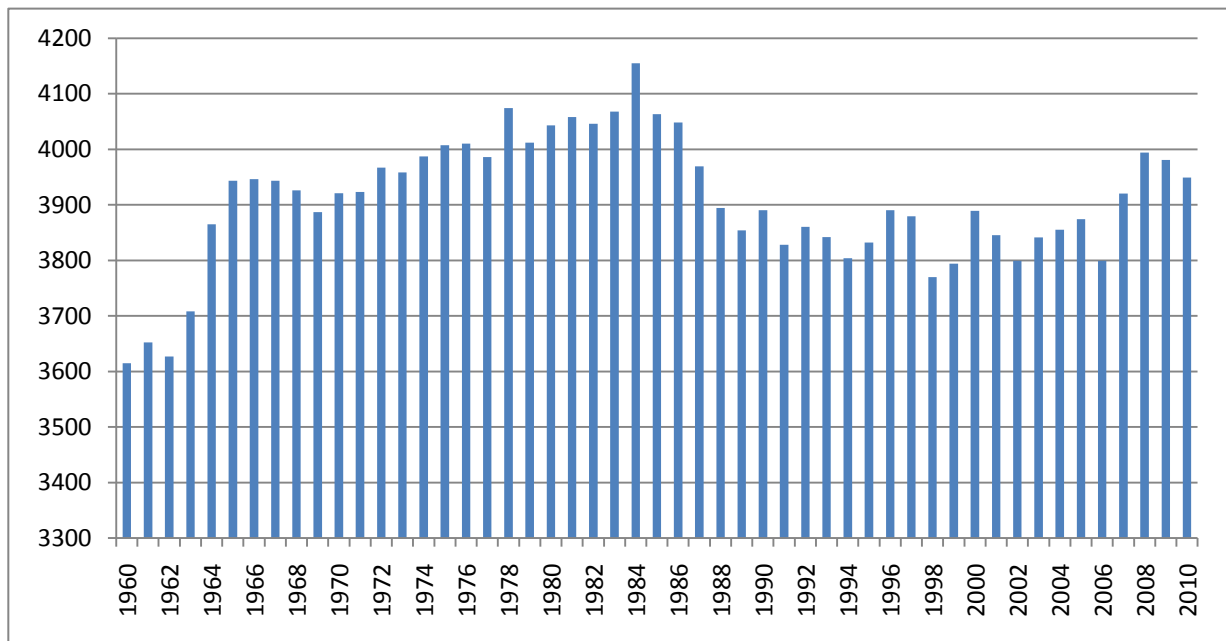
Økt erfaring og kunnskap. Økt turisme har skapt mange reisevante turister som stiller strengere krav til både kvalitet og pris. Reiseatferden blir mer sammensatt. Man flyr så billig som mulig, men bruker for eksempel mer penger på (lokal) mat. Det blir økt fokus på ekte og genuine opplevelser basert på lokal kultur, og at naturkvalitetene er godt ivaretatt.

Demografi og helse. Flere eldre turister reiser lengre og oftere enn før. Etterspørselen etter helse og velvære øker. Mange jakter på evig ungdom i trygge omgivelser med nærhet til naturen, men samtidig med tilgang til gode fasiliteter.

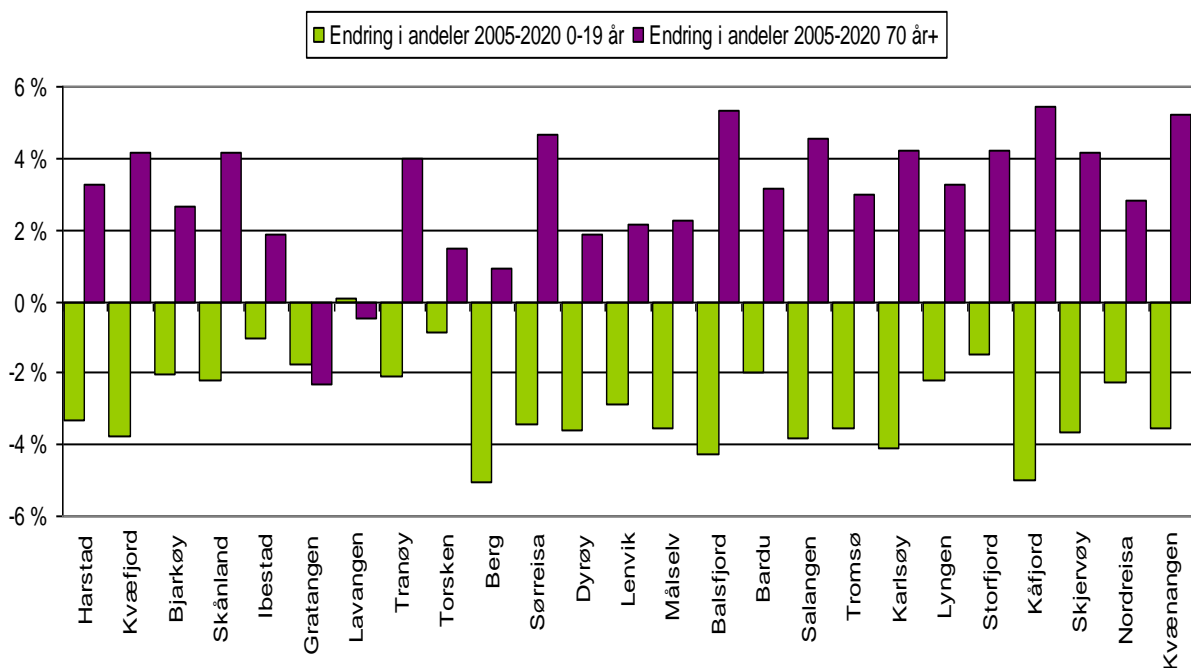
Trender i Troms og Bardu

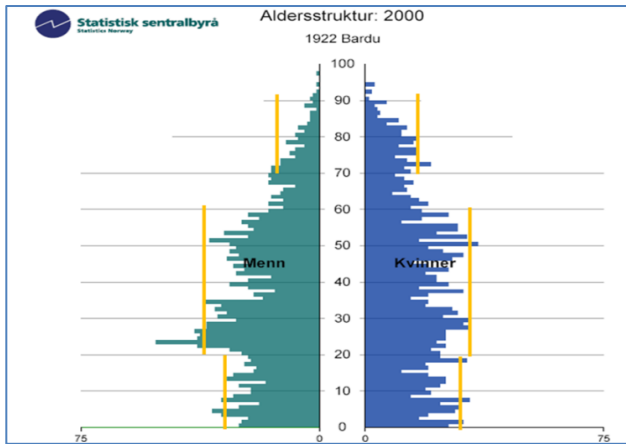
Innbyggertall og alderssammensetning

En av de viktigste drivkreftene for samfunnsutviklingen er befolkningsutviklingen og innbyggernes fordeling på aldersgrupper. Bildet nedenfor viser utviklingen i folketallet de siste 50 årene. I perioden 1965-1987 var innbyggertallet aldri lavere enn 3900. Fra 1988 sank innbyggertallet, mens det de siste fire årene har økt til over 3900.

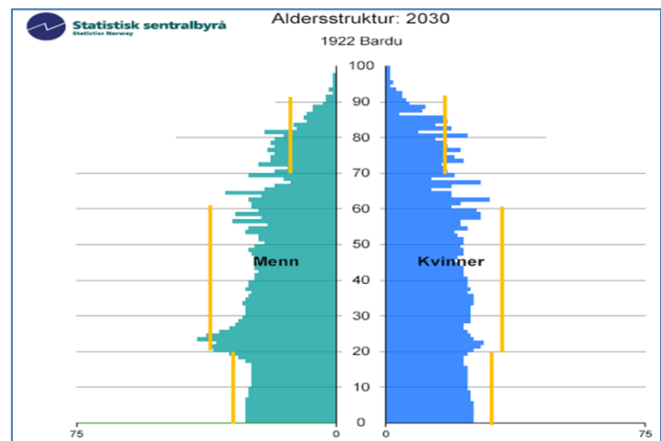
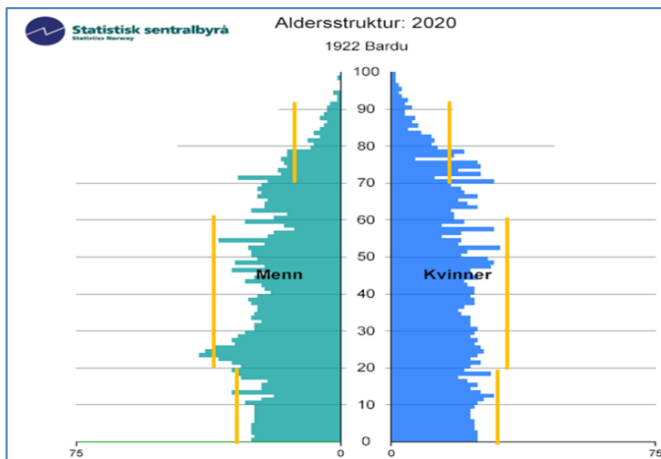
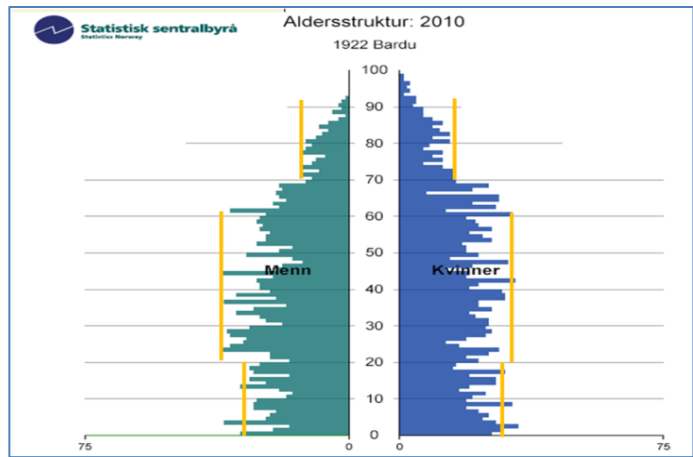

Endring i andelen i aldersgruppene 0-19 år og 70 år+ perioden 2005-2020

Bildene viser endringer i alderstruktur i perioden 2000 til 2030 slik Statistisk Sentralbyrå (SSB) har målt og spådd. SSB spår en årlig vekst i innbyggertallet fremover slik at det nærmer seg 4500 om 20 år. Hvis denne veksten uteblir (slik utviklingen fra 1966 kan tyde på) kan bildet bli litt annerledes. Da er det mulig at de yngre årskullene blir litt mindre enn i prognosen.

Forsvarets aktiviteter

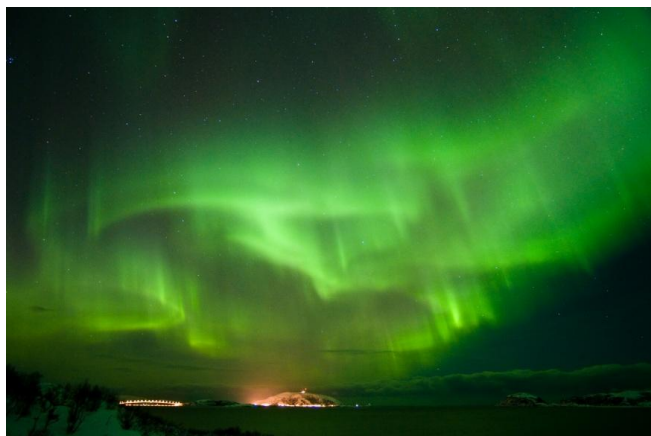
Forsvarsstudien 2007 er Forsvarsjefens anbefaling om den videre utviklingen av Forsvaret i et 20-årsperspektiv. Den viser at suverenitetshevdning og myndighetsutøvelse i nord er krevende, og at utfordringene vil vokse i takt med økningen i næringsvirksomhet og det øvrige aktivitetsnivået i regionen. Ut fra de fagmilitære rådene er trenden for Bardu og Indre Troms en styrking av flere base- og støttefunksjoner. En suksessfaktor er å få med seg kompetansepersonell og mennesker i denne omstruktureringen. Bardufoss blir stedet der Hærens ansikt utad presenteres for hele landet og overfor allierte. Likeså skal Bardufoss flystasjon være base for den fremtidige helikopterstrukturen for Luftforsvaret, med 334, 337 og 339 skvadronen. Det jobbes for fullt med å planlegge utbygging av lokaliteter, og det vil være stort behov for attraktive bo-kvarterer og boligområder tilknyttet satsingen. Dette gjelder både i Bardu og Målselv.

Reiselivsutviklingen

Regjeringens reiselivsstrategi fra 2007 peker på at "reiselivsnæringen må ta steget fra å produsere tradisjonelle reiselivsprodukter til å samarbeide om å skape helhetlige opplevelsesprodukter som inkluderer kultur, mat, historie, natur og aktiviteter, i tillegg til transport og overnatting."

En rapport fra Norut¹ i 2006 avdekket at det finnes et stort potensial for satsing på vinterturisme i Troms. Et viktig utviklingstrekk er økt vekst i kultur- og naturbasert reiseliv. Tilgang til ro, stillhet og uberørt natur samt muligheter for fysiske utfordringer motiverer mange besøkende. Interesser og aktiviteter blir mer viktig enn geografi for valg av reisemål. Man velger først "vandreferie" før man velger stedet å utøve aktiviteten på. De reisende blir også mer opptatt av at reisemålet skal være bærekraftig, det vil si at turismen skal bidra til å ivareta og forsterke stedets lokale særpreget, og å være en faktor for en positiv utvikling av lokalsamfunnet.

¹ Borch, Moilanen, Olsen og Rydningen 2006 "Vinterturisme i Troms"

Erfaringer fra andre store vinterdestinasjoner tilsier tilrettelegging for anlegg med hytter og alpinbakker, og helse/velværetilbud i kombinasjon med et bredt spekter av produkter og aktiviteter med lokalt særpreg.

Hurtigruten ASA har hatt stor økning i vinterturisme, men satsingen på direkte flyruter både til Tromsø og Bardufoss har ikke lyktes. Helårs direkterute London-Tromsø legges ned i mars 2011. Bardufoss Lufthavn/Avinor jobber for å få internasjonale flygninger til "Snowmanland Airport". Denne satsingen har heller ikke lyktes, og i januar 2011 ble starten på "charterturismen" mellom England og Bardufoss avlyst som følge av dårlig respons. En ny målsetting er å etablere chartersatsingen igjen fra 2012.

Jordbruk, skogbruk og reindrift

Bardu, og hele regionen har tradisjonelt hatt sterke primærnæringer. Både på landsbasis, og innenfor Troms fylke har Bardu en større andel sysselsatte i primærnæringene enn gjennomsnittet. For jordbruk, skogbruk og fiske er tallet 6,7 % i Bardu, 5,1 % i Troms og 3,4 % for hele landet. I jordbruket er det generelt nedgang, mens det i Bardu i perioden 2000 – 2007 har vært en økning i antall sysselsatte. Det har vært et betydelig generasjonsskifte i næringa, mange unge har overtatt bruk og Bardu har i dag en lav gjennomsnittalder i landbruket.

Næringene representerer store rettighets- og eierinteresser i kommunen, noe som betyr at næringen er involvert mer eller mindre direkte i alle beslutninger angående forvaltning av areal.

Jordbruket preges hovedsakelig av volumproduksjon av melk og storfe- og sauekjøtt. Beite i utmarka er en viktig bærebjelke, men tap av dyr på beite pga rovdyr er et stort problem.

Det er to norske reinbeitedistrikt med beiterettigheter i Bardu; ett med helårsbeite og ett med vinterbeite. I tillegg er det 2 svenske samebyer som har sommerbeite i kommunen.

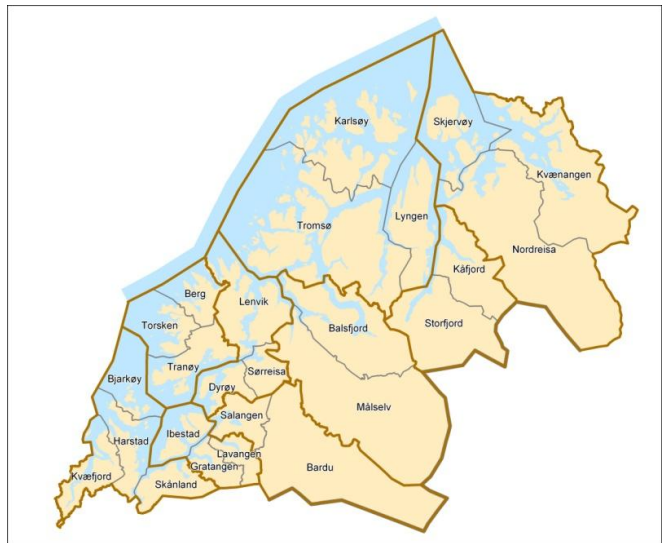
Avvirkning av skog til industrivirke har generelt hatt en nedgang i regionen. Dette har sammenheng med driftsproblemene og til slutt avvikling av Troms Tre sin sponplatefabrikk i Sørreisa. Samtidig har det vært en økning av skogavvirkning for salg til oppvarming, og i Bardu har nedgangen blitt kompensert med økt etterspørsel fra flisfyringsanlegg i Setermoen leir, og delvis også fra UNN i Tromsø. En fremtidig oppstart av ny produksjon ved sponplatefabrikken ser urealistisk ut, men det har vært planlagt biodrivstoffabrikk i regionen, samt utbygging av flisfyrte fjernvarmeanlegg, som vil være drivkrefter for en ny giv i skogproduksjonen i Bardu.

Til tross for nedgang på en rekke områder i primærproduksjonen, råder det optimisme blant mange av aktørene som driver i dag. I tillegg er det ei viss utvikling innenfor det å ta i bruk naturressursene til andre former for verdiskaping, kanskje spesielt rettet mot ulike typer turisme. Fokus på kultur- og naturbasert reiseliv skaper muligheter innenfor nisjeproduksjon og småskala mat, samt utvikling av produkter og opplevelser basert på lokal kultur.

Landbrukets kulturlandskap og nærings betydning for opprettholdelse av bosetningsmønster er svært viktig, både for lokalsamfunnet generelt men også som et potensial for reiselivsutvikling.

Kommunesamarbeid og næringsattraktivitet

Bardu er sammen med 8 andre kommuner med i Midt-Troms regionråd. En kartlegging av regionrådenes utfordringer² på nasjonalt nivå viser at fokuset på næringsutvikling og samferdsel er de viktigste samarbeidsområdene. Men når det kommer til konkrete tiltak, hindres gjennomføringen av fordelingskonflikter, strid om lokalisering og beslutningsineffektivitet.

Trender i Norge er at storbyene blir en drivkraft for innovasjon, og de beste eksemplene her er Stavangerregionen og Trondheimsregionen. Tromsø-regionen har nå gjennomført et næringspolitisk samarbeidsprosjekt mot Nord-Troms regionen, bl.a. ved utarbeidelse av en felles strategisk næringsplan. I en rapport fra KS/Agenda Utvikling i 2007³ som undersøkte 135 kommuner med nedgang i folketallet, konkluderte man med at følgende forhold er sentrale for en gunstig utvikling av kommune ne:

- Geografisk plassering i en regional struktur
- Aktiv næringspolitikk
- Gode bosteder, gode kommunale tjenester og rekruttering av innflyttere

I NHOs "NæringsNM 2010 med Attraktivitetsbarometer" er Bardu og Indre-Troms plassert på nest sisteplass av 83 regioner. Tabellene for NæringsNM bygger på følgende indekser:

- Nyetableringer
- Lønnsomhet
- Vekst
- Næringslivets størrelse

Attraktivitet baserer på å måle kommuners attraktivitet når det gjelder å trekke til seg innbyggere, dvs netto flyttestrømmer innenlands, og ikke befolkningsutvikling. Dette innebærer at fødselsoverskudd og innvandring ikke vektlegges.

² Vinsand og Nilsen 2007:2 "Hovedpunkter fra NIVI Rapport"

³ Kommuner med sterkt fallende folketall, Agenda Utvikling og Utredning AS (2007)

Region	Kommuner	Samlet NM og Attraktivitet 2008-2010	Attraktivitet 2008-2010	NæringsNM 2008-2010	NæringsNM 2010	Nyetableringer	Lønnsomhet	Vekst	Størrelse
Sør-Troms	Ibestad, Bjarkøy, Skånland, Kvæfjord, Harstad	68	65	57	59	78	46	9	63
Midt-Troms	Tranøy, Lenvik, Torsken, Sørreisa, Målselv, Berg	69	73	50	48	47	18	58	57
Nord-Troms	Storfjord, Kvæningen, Lyngen, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa	80	74	79	70	55	73	11	81
Indre Troms	Lavangen, Salangen, Bardu, Gratangen, Dyrøy	82	79	83	64	74	49	1	83

Jo høyere tall på poengkolonne 1, jo lavere attraktivitet.

Med utgangspunkt i Midt-Troms vil det innenfor en radius på ca. 1 times kjøring bo anslagsvis 25.000 innbyggere i et felles arbeidsmarked. Skal Bardu og Midt-Tromsregionen forsterke konkurranseevnen i forhold til urbanisering og utviklingen i fraflyttingen, må man bli bevisst på disse drivkreftene. Næringslivet er primært ikke opptatt av kommunegrenser, men av markedet og regionens attraktivitet. Politikere og byråkrater synes mest opptatt av kommunegrensene, da inntektssystemet for kommunene bl.a. er lagt opp og finansiert etter antall innbyggere innenfor kommunen, ikke regionen.

Ut fra statlige utredninger og rapporter er det er knyttet stor usikkerhet til regioner, hvor mange kommuner det blir fremover og hvilke oppgaver de fremtidige nivåene i forvaltningen skal ha. Nylig har politikere igjen satt kommunestrukturen på dagsorden, og flere signaliserer nå en utvikling bort fra "mildt press" på kommunesamarbeid til å tvinge gjennom kommunesammenslåinger.

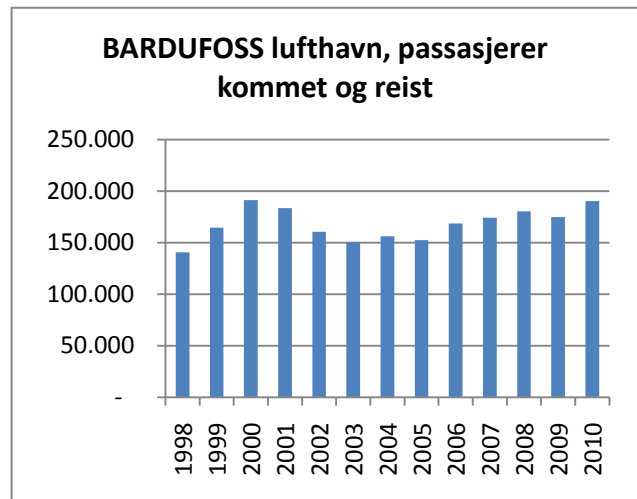
Transport - fly/tog/bil

Bardu ligger logistikkmessig attraktivt til. E6 går gjennom kommunen, og Bardufoss flyplass ligger midt mellom Harstad, Tromsø og Narvik. Disse bysentrene har 90.000 innbyggere. På landsbasis er Indre Troms i en unik situasjon med Bardufoss lufthavn, som har størrelse og kapasitet til å ta ned store fly. Verdens største transportfly har ved flere NATO-øvelser landet på flyplassen. Norwegian har for tiden flyplassen som destinasjon, etter å ha vunnet konkurranse med Forsvaret. SAS har etablert sommerruter på destinasjonen. Widerøe har også signalisert interesse for å etablere rute mellom Bardufoss-Bodø.

I tråd med nasjonale og internasjonale trender har Bardufoss hatt en økning i antall flypassasjerer de senere årene. I følge tall fra Avinor har Bardufoss hatt en vekst i totalt antall passasjerer fra 154.000 i 2005 til 190.222 i 2010. Etter finansuroen høsten 2008 har de fleste flyplasser i Norge hatt en nedgang. Det ser ut som trenden på Bardufoss har snudd fra utflating til økt reiseaktivitet igjen.

På sikt vil også økt miljøfokus kunne påvirke flytrafikken både ut fra restriksjoner fra myndighetene, kostbart drivstoff og økt miljøbevissthet fra innbyggerne. Fra Regjeringen legges det fremtidige føringer for en mer miljøvennlig og bærekraftig luftfart. Trenden i Europa er overgang fra fly til moderne hurtigtog. Det har gjennom flere år vært jobbet med realisering av Tromsbanen – jernbaneforlengelse av Ofotbanen fra Riksgrensen gjennom Bardu til Tromsø.

Det siste eksempelet på globale hendelser som påvirker regionen er transport av koks fra Kina til Finnfjord Smelteverk. Som følge av piratvirksomhet i Adenbukta utenfor Somalia valgte smelteverket å transportere koksen med jernbane gjennom Kasakhstan og Russland til Murmansk, og deretter med båt til Finnsnes.

Det siste eksempelet på globale hendelser som påvirker regionen er transport av koks fra Kina til Finnfjord Smelteverk. Som følge av piratvirksomhet i Adenbukta utenfor Somalia valgte smelteverket å transportere koksen med jernbane gjennom Kasakhstan og Russland til Murmansk, og deretter med båt til Finnsnes.

FAVEO®

PROSJEKTLEDELSE

Utarbeidet av Arne Sundheim og Eirikur Ingolfsson januar 2011